

DISPOZITIVNE PRESUDE U SPOROVIMA O UZDRŽAVANJU DJECE

Sladana Aras, dipl. iur., asistentica
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

UDK: 347.635.3
Ur.: 5. lipnja 2009.
Pr.: 16. rujna 2009.
Izvorni znanstveni rad

Sažetak

Zakonom o izmjenama i dopunama Obiteljskog zakona iz 2007. godine izvršene su određene ozbiljnije intervencije u uređenju postupka u sporovima o uzdržavanju djece. Tim je izmjenama, između ostalog, uvedena mogućnost donošenja dispozitivnih presuda - presude na temelju priznanja i presude na temelju odricanja u tim postupcima.

Cilj je rada analizirati novootvorenu mogućnost.

U radu se najprije pitanje dopuštenosti dispozitivnih presuda u alimentacijskim sporovima razmatra u povijesnoj perspektivi u periodu od 1945. do Zakona o izmjenama i dopunama Obiteljskog zakona iz 2007. godine. Razmatraju se, također, i rješenja navedenog pitanja u važećem alimentacijskom parničnom pravu postjugoslavenskih zemalja.

Pri impostaciji uređenja instituta de lege lata istražuje se općenito pravna priroda priznanja tužbenog zahtjeva i odricanja od tužbenog zahtjeva, a zatim pretpostavke za donošenje tih presuda prema važećem hrvatskom alimentacijskom parničnom pravu te specifičnosti njihova donošenja. Osobita se pozornost posvećuje mogućnosti donošenja djelomičnih presuda na temelju priznanja i na temelju odricanja te "dispozitivnih" međupresuda.

U zaključnom dijelu rada naznačuju se određeni prijedlozi de lege ferenda.

Ključne riječi: *dispozitivne presude, presuda na temelju priznanja, presuda na temelju odricanja, uzdržavanje djece, alimentacijski postupak.*

1. Uvodne napomene

U Obiteljskom zakonu¹ alimentacijski postupci uređeni su primjenom dviju metoda. Najprije su izdvojena pravila koja su zajednička za sve obiteljske sudske postupke – parnične, izvanparnične i ovršne (uključujući i postupke osiguranja) (čl. 263. – 273. ObZ), da bi potom za obiteljskopravne alimentacijske postupke bila

¹ Obiteljski zakon (Narodne novine, 116/03, 17/04, 136/04, 107/07; u daljnjem tekstu: ObZ).

statuirana određena posebna pravila (čl. 300. – 305.d ObZ). Supsidijarno se u ovim obiteljskopравnim postupcima primjenjuju odredbe Zakona o parničnom postupku² (nov. čl. 264. ObZ).

Zakonom o izmjenama i dopunama Obiteljskog zakona iz 2007. godine³ došlo je do bitne promjene u stajalištu zakonodavca prema dispozitivnim presudama u postupcima o uzdržavanju djece. U povijesnoj perspektivi mogućnost njihova donošenja, čini se, najprije nije bila isključena, što je dovelo do različitih stavova o tomu u teoriji i sudskoj praksi.⁴ "Dogma" o isključenju materijalnih dispozicija u tim postupcima preuzeta je iz procesne teorije u Zakon o braku i porodičnim odnosima SR Hrvatske.⁵ ⁶ ZIDObZ 07 uvedena je, između ostalog, i mogućnost donošenja tih presuda u postupcima o uzdržavanju djece. Prema novom se uređenju u parnicama radi uzdržavanja protivnik maloljetnog djeteta ili djeteta nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb može odreći tužbenog zahtjeva, odnosno priznati tužbeni zahtjev (nov. čl. 270.a st. 2. ObZ, nov. čl. 305.a st. 2. i 3. ObZ), dok maloljetno dijete ili dijete nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti i dalje ne može poduzeti te dispozicije (nov. čl. 270.a st. 1. ObZ, *arg. ex nov.* čl. 305.a st. 2. i 3. ObZ). Trebalo je, dakle dosta vremena shvatiti kako se zabranom poduzimanja materijalnih dispozicija ne postiže puno i da te dispozicije treba dopustiti u mjeri u kojoj se njima neće ugroziti interesi osoba o kojima treba posebno skrbiti.

U kontekstu novootvorene mogućnosti donošenja presuda na temelju priznanja i na temelju odricanja u postupcima o uzdržavanju djece otvara se čitav niz načelno teorijskih, ali i implementacijsko-praktičnih pitanja. Između ostaloga: kakva je pravna priroda priznanja tužbenog zahtjeva, odnosno odricanja od tužbenog zahtjeva; kakvog su značaja i dosega odredbe ZPP-a i ObZ-a o pojedinim posebnim pretpostavkama za njihovo donošenje (npr. kakvi su priroda i značaj zahtjeva da raspolaganja stranaka ne smiju biti u suprotnosti s prisilnim propisima, pravilima javnog morala i "dobrobiti djeteta" (čl. 331. st. 2. ZPP, čl. 331.a st. 3. ZPP, čl. 3. st. 3. ZPP; nov. čl. 305.a st. 2. i 3. ObZ); kakav je postupak u slučaju odgode donošenja presude na temelju priznanja, odnosno na temelju odricanja (čl. 331. st. 3. ZPP, čl. 331.a st. 4. ZPP); može li sud donijeti djelomičnu presudu na temelju priznanja, odnosno djelomičnu presudu na temelju odricanja; može li sud donijeti međupresudu na temelju priznanja, itd.

2 Zakon o parničnom postupku (Narodne novine, 53/91, 91/92, 112/99, 88/01 – v. čl. 50. Zakona o arbitraži, 117/03, 88/05 – v. čl. 129. Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, 2/07, 96/08 – v. odluku USRH od 20. prosinca 2006. i 9. srpnja 2008., 84/08, 123/08; u daljnjem tekstu: ZPP).

3 Zakon o izmjenama i dopunama Obiteljskog zakona iz 2007. godine (Narodne novine, 107/07; u daljnjem tekstu: ZIDObZ 07).

4 V. *infra ad* 2.1.

5 Zakon o braku i porodičnim odnosima SR Hrvatske iz 1978. godine (Narodne novine SRH, 11/78, 27/78 - ispravak). Zakon je noveliran 1989. godine. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o braku i porodičnim odnosima (Narodne novine SRH, 45/89). U Narodnim novinama SRH, 51/89, je objavljen pročišćeni tekst Zakona o braku i porodičnim odnosima te je 1990. godine dopunjen Zakonom o dopunama Zakona o braku i porodičnim odnosima (Narodne novine SRH, 59/90). U daljnjem tekstu: ZBPOH.

6 V. *infra ad* 2.2.

U ovom će se radu, u pokušaju da se odgovori na naznačena pitanja, razmotriti pravna priroda priznanja tužbenog zahtjeva, odnosno odricanja od tužbenog zahtjeva (v. *infra ad* 4.1.1.), odredbe ZPP-a i ObZ-a o posebnim pretpostavkama za donošenje presuda na temelju priznanja i na temelju odricanja (v. *infra ad* 4.2.), donošenje i odgoda donošenja presuda na temelju priznanja i na temelju odricanja (v. *infra ad* 4.3. i 4.4.), mogućnost donošenja djelomičnih presuda na temelju priznanja i na temelju odricanja te međupresude na temelju priznanja (v. *infra ad* 4.5.). Prethodno će biti razmotrena zakonodavna rješenja i doktrinarni stavovi o (ne)mogućnosti donošenja presuda na temelju priznanja i na temelju odricanja u postupcima o uzdržavanju djece u bivšem jugoslavenskom pravu (v. *infra ad* 2.). Ukazat će se, također, na rješenja u važećem alimentacijskom parničnom pravu postjugoslavenskih zemalja (v. *infra ad* 3.).

Iako ObZ, regulirajući mogućnost donošenja presude na temelju priznanja, odnosno na temelju odricanja u sporovima o uzdržavanju, govori o maloljetnom djetetu i djetetu nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti (*arg. ex nov.* čl. 305.a st. 2. i 3. ObZ, nov. čl. 305.b st. 1. ObZ, nov. čl. 305.c st. 1. ObZ, nov. čl. 305.d st. 1. ObZ), treba uzeti da se te odredbe odnose i na dijete (osobu) koje je lišeno poslovne sposobnosti, a nad kojim roditelji ne ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti, već koje ima skrbnika (*arg. ex* čl. 162. ObZ, čl. 163. ObZ, čl. 267. ObZ). U skladu s time, u radu se pod pojmom djeteta podrazumijeva maloljetno dijete, dijete (osoba) nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti te dijete (osoba) nad kojim roditelji ne ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti, ali koje ima skrbnika.

Ako iz konteksta ne proizlazi što drugo, pod pojmom dispozitivnih presuda⁷ u radu se podrazumijevaju presuda na temelju priznanja te presuda na temelju odricanja. Također, ono što će općenito biti rečeno o presudama na temelju priznanja i na temelju odricanja vrijedit će i za alimentacijske sporove.

Sud može doći u prigodu odlučivati o uzdržavanju djeteta povodom posebne alimentacijske tužbe (alimentacijski spor kao glavni spor) i adhezijski uz bračni, maternitetski te paternitetski spor (čl. 300. st. 1. ObZ, čl. 301. ObZ; alimentacijski spor kao adhezijski spor). Ovdje će biti obrađena samo situacija u kojoj sud o alimentacijskom sporu odlučuje kao o glavnom sporu.

⁷ U procesnoj teoriji koristi se izraz dispozitivne presude za presudu na temelju priznanja (čl. 331. ZPP), presudu na temelju odricanja (čl. 331.a ZPP), presudu zbog ogluhe (čl. 331.b ZPP), presudu zbog izostanka (čl. 332.) te presudu bez održavanje rasprave (čl. 332.a ZPP). U procesnoj teoriji koristi se i izraz "čisto" dispozitivne presude za označavanje presude na temelju priznanja (čl. 331. ZPP) te presude na temelju odricanja (čl. 331.a ZPP). O tomu v. ČIZMIĆ, *Presuda zbog izostanka u građanskom parničnom postupku* (doktorska disertacija), Split, 2001., str. 4., 202 – 203. i sl.

2. Povijesni pregled

2.1. Razdoblje saveznog zakonodavstva od 1945. do 1971. godine

To je razdoblje karakterizirala savezna zakonodavna kompetencija na području obiteljskoga prava, pa su se o pojedinim segmentima toga prava donosili savezni propisi za cijelo područje bivše države.⁸ Tako je već 1946. godine bio donesen Osnovni zakon o braku,⁹ a odmah su zatim 1947. doneseni Osnovni zakon o starateljstvu,¹⁰ Osnovni zakon o odnosima roditelja i djece¹¹ i Zakon o usvojenju.¹² Bili su to savezni zakoni, koji su se primjenjivali i u Hrvatskoj, koja je (u okvirima svoje tadašnje vrlo uske zakonodavne nadležnosti) ubrzo donijela zakone kojima je podrobnije uredila brak i imovinske odnose bračnih drugova.¹³

8 Nakon što je Hrvatska postala jednom od šest federalnih republika u okviru Federativne Narodne Republike Jugoslavije (1945.) započelo je razdoblje donošenja novih pravnih izvora na području obiteljskog prava. Donesen je Zakon o nevažnosti pravnih propisa donijetih prije 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije (Službeni list FNRJ, 86/46; u daljnjem tekstu: Zakon o nevažnosti), čiji je čl. 2. odredio:

"Pravni propisi (zakoni, uredbe, naredbe, pravilnici i dr.) koji su bili na snazi na dan 6. aprila 1941. godine, izgubili su pravnu snagu."

Time je OGZ i Zakonik o sudskom postupku u građanskim parnicama iz 1929. godine (Službene Novine, br. 179-LXXV; u daljnjem tekstu: Grpp 29) "izgubio pravnu snagu". Doduše, sudovi su na temelju Zakona o nevažnosti primjenjivali pravna pravila iz Grpp 29, ako odgovarajuća materija nije bila regulirana novim pravnim propisima i ako su ta pravna pravila bila u skladu s društvenim uređenjem tadašnje Jugoslavije. Grpp 29 je predviđao presudu na temelju priznanja (§ 491. Grpp) te presudu na temelju odricanja od tužbenog zahtjeva (§ 490. Grpp). Tako je sud donosio presudu na temelju odricanja od tužbenog zahtjeva na prijedlog tuženika kada se tužitelj izričito odrekao od tužbenog zahtjeva (§ 490. Grpp), odnosno presudu na temelju priznanja tužbenog zahtjeva na prijedlog tužitelja kada je tuženik izričito priznao tužbeni zahtjev (§ 491. Grpp). O tomu v. KAMHI, Građanski sudski postupak, Sarajevo, 1957. (u daljnjem tekstu: KAMHI, GSP), str. 359; MILUTINOVIĆ, Pravna priroda priznanja tužbenog zahteva, Pravni život, 3/77 (u daljnjem tekstu: MILUTINOVIĆ, Priznanje tužbenog zahtjeva), str. 18.

9 Osnovni zakon o braku (Službeni list FNRJ, 29/46, 36/48, 44/51, 18/55, Službeni list SFRJ, 12/65, 28/65 – pročišćeni tekst; u daljnjem tekstu: OZB).

10 Osnovni zakon o starateljstvu (Službeni list FNRJ, 30/47, Službeni list SFRJ, 16/65).

11 Osnovni zakon o odnosima roditelja i djece (Službeni list FNRJ, 104/47, Službeni list SFRJ, 10/65; u daljnjem tekstu: OZORD).

12 Zakon o usvojenju (Službeni list FNRJ, 30/47, 24/52, Službeni list SFRJ, 10/65).

13 Zakon o imovinskim odnosima bračnih drugova (Narodne novine, 23/50).

Parnični postupak bio je zakonski uređen tek 1956. godine donošenjem Zakona o parničnom postupku.^{14/15/16} Prema UZZPP 56, stupanjem na snagu ZPP 56 prestale su važiti odredbe ZUPP 55 i procesne odredbe u zakonima koji su se odnosile na institute koje je regulirao ZPP 56 ili su bile u suprotnosti s njegovim odredbama (čl. 2. UZZPP 56). Iako je ZPP 56 sadržavao niz instituta koje je poznavao i Grpp 29, njime je uvedeno i niz novih rješenja. ZPP 56 je predviđao presudu na temelju priznanja koju je sud donosio ako bi tuženik do zaključenja glavne rasprave priznao tužbeni zahtjev (čl. 320. st. 1. ZPP 56).¹⁷ ZPP 56 nije poznavao presudu na temelju odricanja od tužbenog zahtjeva, koju je sud ranije donosio na prijedlog tuženika kada se tužitelj izričito odrekao od tužbenog zahtjeva (§ 490. Grpp). Sud je u takvim slučajevima donosio presudu kojom je odbijao tužbeni zahtjev. Međutim, to što ZPP 56 nije poznavao presudu na temelju odricanja od tužbenog zahtjeva nije značilo da se tužitelj nije mogao odreći od tužbenog zahtjeva. Tužitelj se prema ZPP 56 mogao odreći od tužbenog zahtjeva do zaključenja glavne rasprave (čl. 181. st. 3. ZPP 56). U takvim se slučajevima tužba smatrala povučenom (čl. 181. st. 3. ZPP 56). Prema svojim posljedicama odricanje od tužbenog zahtjeva prema ZPP 56 imalo je isti učinak kao da je bila donesena i pravomoćna presuda na temelju odricanja, budući da tužitelj u istoj stvari nije mogao ponovno podnijeti tužbu (*res iudicata*; *arg. ex* čl. 181. st. 5. ZPP 56).¹⁸ ZPP 56 je uređivao i posebne postupke u bračnim i

14 Zakon o parničnom postupku iz 1956. godine (Službeni list FNRJ, 4/57, 52/61, Službeni list SFRJ, 12/65, 1/71, 23/72, 6/74; u daljnjem tekstu: ZPP 56).

15 Sudovi su do tada, na temelju Zakona o nevažnosti, primjenjivali pravila iz Grpp 29, ako odgovarajuća pravna materija nije bila regulirana novim pravnim propisima i ako su ta pravna pravila bila u skladu s društvenim uređenjem tadašnje Jugoslavije. V. *supra ad* bilj. 8.

16 Prije donošenja ZPP 56 bio je donesen Zakon o ubrzanju parničnog postupka pred redovnim sudovima (Službeni list FNRJ, 19/55; u daljnjem tekstu: ZUPP 55) koji je prestao važiti kada je stupio na snagu ZPP 56 (čl. 2. Uvodnog zakona za Zakon o parničnom postupku iz 1956. godine; Službeni list FNRJ, 4/57; u daljnjem tekstu: UZZPP 56). ZUPP 55 je bio prvi čisto građanski procesni zakon donijet nakon 1945. godine. Njime se htjelo privremeno riješiti brojna pitanja parnične procedure do donošenja ZPP 56.

17 Čl. 320. ZPP 56 je glasio:

- "(1) Ako tuženi do zaključenja glavne rasprave prizna tužbeni zahtjev, sud će bez daljnjeg raspravljanja donijeti presudu kojom usvaja tužbeni zahtjev (presuda na osnovu priznanja).
- (2) Sud neće donijeti presudu na osnovu priznanja i kad su ispunjene potrebni uvjeti ako ustanovi da se radi o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati (član 3. stav 3.).
- (3) Donošenje presude na osnovu priznanja odložiti će se ako je potrebno o okolnostima iz prethodnog stava prethodno pribaviti obavještenja od stranaka ili državnih organa.
- (4) Priznanje tužbenog zahtjeva, na ročištu ili u pismenom podnesku, tuženi može i bez pristanka tužioca opozvati do donošenja presude."

18 Na odricanje od tužbenog zahtjeva sud je bio dužan paziti po službenoj dužnosti tijekom cijelog postupka. Stoga ako bi tužitelj podnio istu tužbu, sud je bio po službenoj dužnosti odnosno po prigovoru tuženika dužan odbaciti tužbu kao i da je postojala pravomoćna presuda (*arg. ex* čl. 181. st. 6. ZPP 56).

paternitetskim sporovima¹⁹ (čl. 398. – 412. ZPP 56).

Prema ZPP 56, u odnosu na uzdržavanje djece, sud je bio dužan u bračnom sporu – ako bi donio presudu kojom brak proglašava nepostojećim, ili ga poništava, ili razvodi – odlučiti i o čuvanju, odgajanju i uzdržavanju zajedničke djece bračnih drugova, odnosno osoba za koje je utvrdio da među njima ne postoji bračni odnos (čl. 408. ZPP 56).^{20 21} Sud je također, bio, ovlašten u tijekom postupka u bračnim sporovima po službenoj dužnosti odrediti privremene mjere radi davanja uzdržavanja zajedničkoj maloljetnoj djeci i radi njihova smještaja (čl. 405. st. 1. ZPP 56). Pritom se u sudskoj praksi izdiferenciralo shvaćanje prema kojemu je sud bio dužan (i ovlašten) da o tim pitanjima odluči po službenoj dužnosti u bračnom sporu i u odnosu na punoljetno dijete nad kojim je postojalo "produženo roditeljsko pravo".²² Pored citiranih odredaba ZPP 56 o oficijelnim ovlastima suda odlučiti, između ostalog, o uzdržavanju djece u bračnom sporu, ZPP 56 nije sadržavao posebne odredbe za alimentacijske postupke.²³

Budući da ZPP 56, OZORD i OZB nisu sadržavali posebne odredbe za alimentacijske postupke, mogao se izvesti zaključak da se o pitanju uzdržavanja, neovisno o tomu odlučuje li se o tom pitanju adhezijski uz bračni spor ili u samostalnoj parnici, trebalo odlučivati u redovnom parničnom postupku koji je bio normiran ZPP 56 (*arg. ex* čl. 1. ZPP 56; *arg. a simile ex* čl. 398. ZPP 56).

U kontekstu mogućnosti donošenja presude na temelju priznanja, koja je bila normirana odredbama čl. 320. ZPP 56,²⁴ treba istaknuti da je u obiteljskopравnim

19 Budući da OZORD i ZPP 56 nisu izrijekom regulirali sporove o utvrđivanju i osporavanju majčinstva, koji su u tadašnjoj sudskoj praksi bili izuzetni, u doktrini se izdiferenciralo shvaćanje da bi se paternitetskim sporovima mogli smatrati i ti sporovi (*arg. ex* čl. 29., 30. Zakona o matičnim knjigama; Službeni list SFRJ, 8/65). O tome v. TRIVA, Građansko procesno pravo I, Zagreb, 1972. (u daljnjem tekstu: TRIVA, GPP I), str. 641.

20 Isto je rješenje sadržavao OZB. Naime, OZB je određivao dužnost suda da presudom kojom se brak razvodi odluči i o čuvanju, odgoju i uzdržavanju zajedničke djece (čl. 65. st. 1. OZB). To se primjenjivalo, u odnosu na zajedničku djecu, i u slučaju poništaja braka (*arg. ex* čl. 49. st. 2. OZB, čl. 65. st. 1. OZB), odnosno proglašavanja braka nepostojećim (*arg. ex* čl. 35. st. 4. OZB, čl. 49. st. 2. OZB, čl. 65. st. 1. OZB).

21 Uz postupak u bračnim sporovima, ZPP 56 uređivao je i postupak u paternitetskim sporovima (o utvrđivanju ili osporavanju očinstva) na način da je uputio na primjenu određenih odredaba koje su se odnosile na postupak u bračnim sporovima na te postupke (čl. 412. ZPP 56). Međutim, pritom nije uputio na primjenu navedenog rješenja prema kojem je sud bio dužan odlučiti o određenim pitanjima *ex officio* u bračnom sporu (*arg. ex* čl. 412. ZPP 56). Tako se u sudskoj praksi javilo shvaćanje prema kojem sud u sporovima za utvrđivanje očinstva odluku o visini doprinosa za uzdržavanje djeteta nije donosio po službenoj dužnosti, već samo na prijedlog stranke. VS Srbije – Odjeljenje u Novom Sadu: Gž-1429/66, Glasnik, Novi Sad, 1967., br. 4 – cit. prema BAZALA, Zakon o parničnom postupku s objašnjenjima i sudskim odlukama, Zagreb, 1969. (u daljnjem tekstu: BAZALA, ZPP s objašnjenjima i sudskim odlukama), str. 306.

22 Tako VS Vojvodine: Gž-1169/61, Glasnik, Novi Sad, 1962. – cit. prema BAZALA, ZPP s objašnjenjima i sudskim odlukama, str. 306. Tako i TRIVA, GPP I, str. 639

23 Ustanova obiteljskog uzdržavanja bila je uređena odredbama OZORD-a (čl. 32. – 40. OZORD) i OZB-a (čl. 65. – 67. OZB).

24 V. *supra* ad bilj. 17.

postupcima izricanje presude na temelju priznanja bilo izrijekom isključeno u bračnim sporovima (čl. 406. st. 2. ZPP 56) i u sporovima o utvrđivanju ili osporavanju očinstva (čl. 412. ZPP 56 u vezi s čl. 406. st. 2. ZPP 56). Odricanje od tužbenog zahtjeva u tim sporovima nije imalo za posljedicu to da tužitelj više nije mogao u istoj stvari ponovno podnijeti tužbu (čl. 181. st. 5. ZPP 56), nego je učinak te parnične radnje bio kao i kada bi tužitelj samo povukao tužbu (čl. 181. st. 2. ZPP 56) (čl. 410. st. 3. ZPP 56, čl. 412. ZPP 56). Dakle, u odnosu na postupak o uzdržavanju djece ZPP 56 nije izrijekom isključio mogućnost donošenja presude na temelju priznanja, odnosno nije izrijekom propisao da je učinak odricanja od tužbenog zahtjeva isti kao i kada bi tužitelj samo povukao tužbu.

Budući da nije bilo posebnih odredaba o alimentacijskim postupcima, u doktrini su se bila javila različita shvaćanja u odnosu na mogućnost donošenja dispozitivnih presuda u tim postupcima općenito, odnosno presude na temelju priznanja posebno.

Prema jednom, koje je bilo utemeljeno prvenstveno na odredbama ZPP 56 te kasnijeg republičkog i pokrajinskog obiteljskog zakonodavstva SR Srbije i SAP Vojvodine (v. *infra ad* 2.2.), u sporovima o uzdržavanju maloljetne djece mogla se donositi presuda na temelju priznanja, svakako, ako su bili ispunjeni i ostali zakonski uvjeti za njezino donošenje.²⁵ Donošenje presude na temelju priznanja, prema Brkiću, bilo je dopušteno u postupku o sporovima o uzdržavanju djece, budući da su stranke u tim parnicama mogle slobodno disponirati tužbenim zahtjevom jer je predmet spora bilo subjektivno pravo kojim su mogle raspolagati i izvan parnice.²⁶

Prema drugom shvaćanju, u sporovima o uzdržavanju maloljetne djece nije se mogla donositi presuda na temelju priznanja. Prema Pozniću, u pitanju bi bili odnosi za čije je utvrđivanje zajednica bila zainteresirana više negoli kada je bilo riječi o drugim imovinskopravnim odnosima. U ovim bi sporovima načelo materijalne istine trebalo ostati neokrnjeno te bi sud u ovakvim sporovima trebao moći utvrđivati činjenice i kada one između stranki ne bi bile sporne, a priznanje tužbenog zahtjeva ne bi moglo dovesti do presude na temelju priznanja, niti bi stranke mogle zaključiti sudsku nagodbu o predmetu spora.²⁷

2.2. Razdoblje republičkog zakonodavstva od 1971. do 1991. godine

Ustavni amandmani XX do XLI na Ustav SFRJ²⁸ unijeli su bitne promjene u domenu zakonodavne regulacije obiteljskopravnih odnosa. Obitelj i obiteljski odnosi (brak, odnosi roditelja i djece, skrbništvo, posvojenje, uzdržavanje) više nisu bili u saveznoj, već republičkoj i pokrajinskoj zakonodavnoj kompetenciji. Kriteriji za

25 Novo jugoslavensko pravo sve do 1990. godine (Službeni list SFRJ, 27/90) nije poznavalo institut presude na temelju odricanja. V. *infra ad* 2.2.

26 Tako BRKIĆ, Presuda zbog izostanka u parnici radi dečinjeg izdržavanja, Glasnik Advokatske komore Vojvodine, 38, br. 6, 1989., str. 27.

27 Tako POZNIĆ, Presuda zbog izostanka, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, 4, br. 3, 1956., str. 289.

28 Objavljeno u Službenom listu SFRJ, 29/71.

određivanje zakonodavne nadležnosti u oblasti procesnog prava bili su determinirani granicama republičke, odnosno pokrajinske nadležnosti u oblasti materijalnog prava.^{29/30}

Godine 1978. je donesen ZBPOH, koji je bio *sedes materiae* obiteljskog materijalnog i procesnog prava.³¹ U obiteljskopравnim postupcima na odgovarajući način primjenjivale su se odredbe Zakona o parničnom postupku,³² ako ZBPOH nije bilo drukčije određeno (čl. 305. st. 1. ZBPOH).

Tako je, prema ZBPOH, sud bio dužan *ex officio* donijeti odluku o uzdržavanju zajedničke maloljetne djece ili punoljetne djece koja su bila nesposobna za rad (čl. 238. st. 2. ZBPOH) kada bi u bračnom sporu donio presudu, kojom bi utvrdio, da brak ne postoji ili bi brak poništio ili bi brak razveo (čl. 342. st. 1. ZBPOH) te u sporu radi utvrđivanja očinstva kada bi utvrdio da je tuženik otac djeteta (čl. 343. st. 1. ZBPOH).³³

U sporovima o uzdržavanju maloljetne djece ili punoljetne djece koja nisu bila

29 U pravilu je SFRJ bila ovlaštena uređivati građanske sudske postupke, a republike i pokrajine samo posebne postupke u granicama materijalnopравnih odnosa koje su same regulirale. O tome v. BELAJEC, Suradnja suda i organa starateljstva u posebnim građanskim sudskim postupcima o bračnim i porodičnim stvarima (doktorska disertacija), Zagreb, 1985., str. 63.

30 Kako socijalističke republike i pokrajine nisu imale vlastito novo obiteljsko zakonodavstvo, koje bi u cijelosti 1. siječnja 1972. godine zamijenilo tadašnje osnovne zakone, donijele su, bez izuzetka, propise kojima su produžile važenje dotadašnjih saveznih zakona na način da su oni pod istim imenom i sadržajem postali republički zakoni (v. *supra ad 2.1.*). O tome v. ALINČIĆ, BAKARIĆ-MIHANOVIĆ, Porodično pravo; Osnove bračnog prava i odnosa roditelja i djece, Zagreb, 1978., str. 201. SR Hrvatska je 16. prosinca 1971. godine donijela Zakon o preuzimanju saveznih zakona kojima se uređuju odnosi o kojima po Ustavnim amandmanima XX do XLI na Ustav SFRJ odlučuje republika (Narodne novine, 52/71).

31 Procesne odredbe nalazile su se pretežno u Osmom dijelu Zakona (čl. 304. – 404. ZBPOH). ZBPOH je sadržavao zajedničke odredbe o svim posebnim postupcima u bračnim i obiteljskim stvarima (čl. 304. – 311. ZBPOH) i opće odredbe o sudjelovanju "organa starateljstva" u postupku pred sudom (čl. 312. – 317. ZBPOH).

32 Novi Zakon o parničnom postupku (Službeni list SFRJ, 4/77; u daljnjem tekstu: ZPP 76) skupština SFRJ usvojila je na sjednici Saveznog vijeća od 24. prosinca 1976. godine, je stupio na snagu 1. srpnja 1977. godine i od tada se primjenjivao. Zakon je bio noveliran nekoliko puta. Ispravak ZPP 76 je objavljen u Službenom listu SFRJ, 36/77. Zatim su redom bili doneseni: Zakon o dopuni ZPP 76 od 25. lipnja 1980. godine (Službeni list SFRJ, 36/80); Zakon o izmjenama i dopunama ZPP 76 od 16. studenog 1982. godine (Službeni list SFRJ, 69/82); Zakon o dopuni ZPP 76 od 31. listopada 1984. godine (Službeni list SFRJ, 58/84); Zakon o izmjenama ZPP 76 od 12. studenog 1987. godine (Službeni list SFRJ, 74/87); Zakon o izmjenama ZPP 76 od 28. rujna 1989. godine (Službeni list SFRJ, 57/89); Zakon o izmjenama i dopunama ZPP 76 od 16. svibnja 1990. godine (Službeni list SFRJ, 20/90, 27/90); te Zakon o izmjenama i dopunama ZPP 76 od 26. lipnja 1991. godine (Službeni list SFRJ, 35/91). Donošenjem ZPP 76 nisu se mijenjale odredbe o presudi na temelju priznanja ZPP 56, osim određenog pomaka u broju članaka (čl. 331. umjesto čl. 320.). Zakonom o izmjenama i dopunama ZPP 76 od 16. svibnja 1990. godine (Službeni list SFRJ, 27/90; ZIDZPP 90) unesene su odredbe čl. 331. a o presudi na temelju odricanja.

33 Sud je mogao, kada je to bilo potrebno, donijeti odluku o uzdržavanju zajedničke djece i kada bi u bračnom sporu donio drukčiju presudu (čl. 342. st. 2. ZBPOH), odnosno, kada je to bilo moguće i potrebno s obzirom na ishod postupka i okolnosti slučaja, i u drugim sporovima radi utvrđivanja ili osporavanja očinstva ili materinstva (čl. 343. st. 2. ZBPOH).

spособna za rad, stranke se u postupku pred sudom nisu mogle odreći svog zahtjeva, priznati zahtjev protivnika niti se nagoditi (čl. 309. st. 1. ZBPOH). Stoga se u tim sporovima nije mogla donijeti presuda na temelju priznanja (čl. 309. st. 1. ZBPOH, čl. 347. st. 2. ZBPOH u vezi s čl. 324. st. 1. ZBPOH), neovisno o tomu odlučuje li se o tom pitanju adhezijski uz bračni spor ili u samostalnoj parnici, a odricanje od tužbenog zahtjeva imalo je samo učinak povlačenja tužbe (čl. 193. ZPP 76), odnosno, nakon ZIDZPP 90, nije se mogla donijeti presuda na temelju odricanja (*arg. a cohaerentia, a completudine ex*: čl. 309. st. 1. ZBPOH, čl. 347. st. 2. ZBPOH u vezi s čl. 324. st. 1. ZBPOH; čl. 331.a ZPP 76).³⁴

Obiteljsko i procesno zakonodavstvo SR Srbije,³⁵ SR Bosne i Hercegovine,³⁶ SR Slovenije,³⁷ SR Makedonije,³⁸ SR Crne Gore,³⁹ SAP Vojvodine⁴⁰ te SAP Kosova⁴¹ također je, uređivalo postupak u sporovima o uzdržavanju djece, i kada se o uzdržavanju djeteta odlučivalo povodom posebne alimentacijske tužbe (alimentacijski spor kao glavni spor) (čl. 380. – 387. ZBPOSr; čl. 259. – 262. PZBH; čl. 77. – 80. ZBPOSr; čl. 366. – 373. ZBPOK), i kada se odlučivalo adhezijski uz bračni, materniteti ili paterniteti spor (alimentacijski spor kao adhezijski spor) (čl. 382. st. 1. i 3. ZBPOSr; čl. 75. PZBH, čl. 259. st. 1. i 2. PZBH; čl. 40. ZPPPPSM; čl. 368. st. 1. i 3. ZBPOK). Pritom su ta zakonodavstva predviđala i mogućnost izricanja privremenih mjera radi osiguranja prava na uzdržavanje djeteta (čl. 384. st. 1. ZBPOSr; čl. 77. PZBH, čl. 140. PZBH, čl. 260. st. 1. PZBH; čl. 64. ZPPPPSM; čl. 370. st. 1. ZBPOK).

Za razliku od ZBPOH, zakonodavstva socijalističkih republika i pokrajina nisu izrijekom isključila mogućnost donošenja presude na temelju priznanja niti su izrijekom uredila učinke odricanja od tužbenog zahtjeva u sporovima o uzdržavanju

34 ZIDZPP 90 je u parnično procesno pravo ponovno uveden i institut presude na temelju odricanja (čl. 331.a ZPP 76). Budući da u postupcima o uzdržavanju djece nije bila dopuštena presuda na temelju priznanja, nije smjela biti dopuštena ni presuda na temelju odricanja (*arg. a cohaerentia, a completudine ex*: čl. 309. st. 1. ZBPOH, čl. 347. st. 2. ZBPOH u vezi s čl. 324. st. 1. ZBPOH; čl. 331.a ZPP 76).

35 Zakon o braku i porodičnim odnosima SR Srbije iz 1980. godine (Službeni glasnik SRSr, 22/80; u daljnjem tekstu: ZBPOSr).

36 Porodični zakon SR Bosne i Hercegovine iz 1979. godine (Službeni list SRBiH, 21/79; u daljnjem tekstu: PZBH).

37 Zakon o braku i porodičnim odnosima (*Zakon o zakonski zvezi in družinski razmerjih*) SR Slovenije iz 1976. godine (Uradni list SRSr, 15/76; u daljnjem tekstu: ZBPOSr).

38 Zakon o posebnim parničnim postupcima u porodičnim sporovima (*Zakon za posebne procesne postupki vo semejnite sporovi*) SR Makedonije iz 1973. godine (Službeni vesnik SRM, 13/78; u daljnjem tekstu: ZPPPPSM).

39 Zakon o braku SR Crne Gore iz 1973. godine (Službeni list SRCG, 17/73, 21/73 – ispravak; u daljnjem tekstu: ZBCG), Zakon o odnosima roditelja i djece SR Crne Gore iz 1975. godine (Službeni list SRCG, 54/75, 4/76 – ispravak).

40 Zakon o braku SAP Vojvodine iz 1975. godine (Službeni list SAPV, 2/75, 10/75 – ispravak; u daljnjem tekstu: ZBV), Zakon o odnosima roditelja i djece SAP Vojvodine iz 1975. godine (Službeni list SAPV, 2/75, 10/75 – ispravak).

41 Zakon o braku i porodičnim odnosima SAP Kosova iz 1984. godine (Službeni list SAPK, 10/84; u daljnjem tekstu: ZBPOK).

maloljetne djece ili punoljetne djece koja su bila nesposobna za rad.^{42/43}

2.3. Razdoblje nakon osamostaljenja Republike Hrvatske 1991. godine pa do donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Obiteljskog zakona iz 2007. godine

Nakon temeljitih političko-pravnih promjena te stjecanja neovisnosti i suverenosti Republike Hrvatske (1991.) nužno je uslijedila i reforma pravnog sustava.⁴⁴

ZBPOH važio je u Republici Hrvatskoj sve dok nije zamijenjen Obiteljskim zakonom iz 1998. godine.⁴⁵ Taj je Zakon zamijenjen novim (istoimenim) Obiteljskim zakonom iz 2003. godine⁴⁶ koji je noveliran 2004. godine.⁴⁷

Procesne odredbe sadržane u Osmom dijelu ObZ 03 o alimentacijskim postupcima preuzete su iz Obiteljskog zakona iz 1998. godine, a ove iz ZBPOH. Cijeli navedeni povijesni slijed promjena u regulativi alimentacijskih postupaka odvijao se uz promjene u terminologiji te manje i neznatne redakcijske razlike u formulaciji pojedinih odredaba.⁴⁸

Budući da u razmatranom periodu nije došlo do bitne izmjene uređenja alimentacijske procedure, posebno (ne)mogućnosti donošenja presuda na temelju

42 Donošenje presude na temelju priznanja bilo je izrijekom isključeno u bračnim (čl. 361. st. 2. ZBPOSR; čl. 73. PZBH; čl. 73. st. 2. ZBPOSL; čl. 5. ZPPPPSM u vezi s čl. 1. ZPPPPSM; čl. 95. ZBCG; čl. 85. ZBV; čl. 347. st. 2. ZBPOK), paternitetskim te maternitetskim sporovima (čl. 374. st. 2. ZBPOSR; čl. 138. st. 2. PZBH; čl. 100. ZBPOSL u vezi s čl. 73. st. 2. ZBPOSL, čl. 95. ZBPOSL u vezi s čl. 100. ZBPOSL, čl. 101. ZBPOSL u vezi s čl. 100. ZBPOSL; čl. 5. ZPPPPSM u vezi s čl. 1. ZPPPPSM; čl. 360. st. 2. ZBPOK), dok je odricanje od tužbenog zahtjeva u tim sporovima imalo isti učinak kao i povlačenje tužbe (čl. 364. st. 3. ZBPOSR, čl. 374. st. 3. ZBPOSR; čl. 74. st. 5. PZBH, čl. 138. st. 3. PZBH; čl. 99. st. 3. ZBCG; čl. 88. st. 2. ZBV; čl. 350. st. 3. ZBPOK, čl. 360. st. 3. ZBPOK).

43 O različitim stavovima u doktrini o (ne)mogućnosti donošenja dispozitivnih presuda općenito, odnosno presude na temelju priznanja posebno, u sporovima o uzdržavanju djece prema ZPP 56, ZBPOSR i ZBV v. *supra ad 2.1.*

44 Republika Hrvatska preuzela je Zakonom o preuzimanju Zakona o parničnom postupku od 26. lipnja 1991. godine (Narodne novine, 53/91; u daljnjem tekstu: ZPZPP) savezni ZPP 76 kao Zakon Republike Hrvatske, s time da se taj Zakon primjenjuje u Republici Hrvatskoj ako su njegove odredbe u suglasnosti s Ustavom i zakonima Republike Hrvatske, odnosno ako odredbama ZPZPP-a nije drukčije određeno. Preuzeti Zakon o parničnom postupku više je puta noveliran (Narodne novine, 91/92, 112/99, 88/01 – v. čl. 50. Zakona o arbitraži, 117/03, 88/05 – v. čl. 129. Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, 2/07, 96/08 – v. odluku USRH od 20. prosinca 2006. i 9. srpnja 2008., 84/08, 123/08 – ispravak).

45 Obiteljski zakon iz 1998. godine (Narodne novine, 162/98). Primjenjivao se od 1. srpnja 1999. godine.

46 Obiteljski zakon iz 2003. godine (Narodne novine, 116/03; u daljnjem tekstu: ObZ 03). Stupio je na snagu 22. srpnja 2003. godine.

47 Zakon o izmjenama i dopunama Obiteljskog zakona iz 2004. godine (Narodne novine, 17/04); Zakon o izmjeni Obiteljskog zakona iz 2004. godine (Narodne novine, 136/04).

48 Izmjene i dopune iz 2004. godine nisu se odnosile na procesne odredbe sadržane u Osmom dijelu ObZ 03 o alimentacijskim postupcima.

priznanja i na temelju odricanja, za te je postupke i u ovom periodu važno ono što je rečeno za prethodni (v. *supra ad 2.2.*).

Određene ozbiljnije intervencije u uređenje alimentacijske procedure izvršene su ZIDObZ 07, o kojima će biti riječi *infra ad 4.* i 5. u mjeri u kojoj to ne prelazi temu ovoga rada.

3. DISPOZITIVNE PRESUDE U VAŽEĆEM ALIMENTACIJSKOM PARNIČNOM PRAVU POSTJUGOSLAVENSKIH ZEMALJA

3.1. Općenito

U parničnom procesnom pravu postjugoslavenskih zemalja uređen je institut presude na temelju priznanja (slo. *sodba na podlagi pripoznave*) (čl. 316. Zakona o parničnom postupku Republike Slovenije;⁴⁹ čl. 180. Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine;^{50/51} čl. 336. Zakona o parničnom postupku Republike Srbije;⁵² čl. 337. Zakona o parničnom postupku Republike Crne Gore⁵³) te presude na temelju odricanja (slo. *sodba na podlogi odpovedi*) (čl. 317. ZPPSL; čl. 181. ZPPFBH; čl. 337. ZPPSR; 338. ZPPCG)⁵⁴ na isti način, kao i u hrvatskom parničnom procesnom pravu, kako u pogledu pretpostavaka za njihovo donošenje tako i mogućnosti odgode njihova donošenja (v. *infra ad 4.2.*, 4.3. i 4.4.). Pritom ZPPSR i ZPPCG predviđa i mogućnost donošenja djelomičnih presuda na temelju priznanja i na temelju odricanja (čl. 334. ZPPSR; čl. 335. ZPPCG u vezi s čl. 337. ZPPCG, čl. 338. ZPPCG). U slovenskom parničnom procesnom pravu uređen je samo institut djelomične presude na temelju priznanja (slo. *delna sodba na podlagi pripoznave*) (čl. 314. ZPPSL).⁵⁵

49 Zakon o parničnom postupku (*Zakon o pravdnem postopku*) Republike Slovenije iz 1999. godine (Uradni list Republike Slovenije, 26/99, 96/02, 2/04, 52/07, 45/08; u daljnjem tekstu: ZPPSL).

50 Zakon o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine iz 2003. godine (**Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, 53/03, 73/05, 19/06; u daljnjem tekstu: ZPPFBH**).

51 Administrativna podjela Bosne i Hercegovine na dva etneta, odnosno Federaciju Bosne i Hercegovine i Republiku Srpsku te Brčko distrikt, koji ne pripada ni jednom od etneta već predstavlja posebnu upravnu jedinicu nad kojim suverenitet imaju institucije Bosne i Hercegovine, razlog je nepostojanja jedinstvenog bosansko-hercegovačkog pravnog sustava. Predmet poredbenog razmatranja je građansko parnično procesno pravo Federacije Bosne i Hercegovine.

52 Zakon o parničnom postupku Republike Srbije iz 2004. godine (Službeni glasnik Republike Srbije, 125/04; u daljnjem tekstu: ZPPSR).

53 Zakon o parničnom postupku Republike Crne Gore iz 2004. godine (Službeni list Republike Crne Gore, 22/04; u daljnjem tekstu: ZPPCG).

54 Institut presude na temelju odricanja uveden je ponovno u parnično procesno pravo tih zemalja ZIDZPP 90. V. *supra ad 2.2.*

55 ZPPFBH nije uopće uređena mogućnost donošenja djelomičnih presuda.

Sedes je materiae bosansko-hercegovačkog,⁵⁶ srpskog⁵⁷ i crnogorskog⁵⁸ alimentacijskog parničnog prava u posebnim obiteljskim zakonima. Pritom je predviđeno da se u svim obiteljskopравnim postupcima primjenjuju odredbe zakona kojim je uređen parnični postupak, ako tim Zakonima nije drukčije određeno (čl. 268. st. 2. PZFBH; čl. 202. PZSR; čl. 372. PZCG). U Sloveniji su odredbe o posebnim postupcima u obiteljskim stvarima sadržane u Trećem dijelu ZPPSL ("*Posebni postopki*").

3.2. (Ne)mogućnost donošenja presuda na temelju priznanja i na temelju odricanja

ZPPSL i PZBH izrijekom isključuju mogućnost donošenja presude na temelju priznanja i presude na temelju odricanja u bračnim sporovima te sporovima iz odnosa roditelja i djece, u što spadaju i sporovi o uzdržavanju djece (čl. 412. st. 1. ZPPSL; čl. 272. st. 2. PZFBH, čl. 278. st. 2. PZFBH).

U odnosu na mogućnost donošenja presude na temelju priznanja i presude na temelju odricanja u postupcima o uzdržavanju djece prema PZSR i PZCG, treba napomenuti da ti Zakoni o tomu ne sadrže odredbe.⁵⁹ Pritom PZSR i PZCG izrijekom isključuju mogućnost donošenja tih presuda u bračnim (čl. 224. PZSR; čl. 339. PZCG), maternitetskim, paternitetskim sporovima (čl. 258. PZSR; čl. 351. st. 1. PZCG), sporovima za zaštitu prava djeteta te sporovima za vršenje, odnosno lišenje "roditeljskog prava" (čl. 271. PZSR; čl. 362. PZCG).

4. DISPOZITIVNE PRESUDE U VAŽEĆEM HRVATSKOM ALIMENTACIJSKOM PARNIČNOM PRAVU

4.1. Općenito

Nakon stupanja na snagu ZIDObZ 07 u sporu o uzdržavanju, u kojemu je tužitelj maloljetno dijete ili dijete nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti sud može donijeti presudu na temelju priznanja ako ocijeni da je to u skladu s dobrobiti djeteta (nov. čl. 305.a st. 2. ObZ). U sporu o uzdržavanju, u kojem je tuženik maloljetno dijete ili dijete nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti, sud može donijeti presudu na temelju odricanja ako ocijeni da je to u skladu s dobrobiti djeteta (nov. čl. 305.a st. 3. ObZ).

56 Porodični zakon Federacije Bosne i Hercegovine iz 2005. godine (Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, 35/05; u daljnjem tekstu: PZFBH).

57 Porodični zakon Republike Srbije iz 2005. godine (Službeni glasnik Republike Srbije, 18/05; u daljnjem tekstu: PZSR).

58 Porodični zakon Republike Crne Gore iz 2007. godine (Službeni list Republike Crne Gore, 1/07; u daljnjem tekstu: PZCG).

59 Postupci u sporovima o uzdržavanju djece su uređeni odredbama čl. 277. – 282. PZSR te čl. 365. – 371. PZCG.

Prema novom se uređenju, dakle u parnicama radi uzdržavanja protivnik maloljetnog djeteta ili djeteta nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti može odreći tužbenog zahtjeva, odnosno priznati tužbeni zahtjev (nov. čl. 270.a st. 2. ObZ, nov. čl. 305.a st. 2. i 3. ObZ), dok maloljetno dijete ili dijete nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti i dalje ne može poduzeti te dispozicije (nov. čl. 270.a st. 1. ObZ, *arg. ex nov.* čl. 305.a st. 2. i 3. ObZ).

Budući da se na posebne obiteljske parnične postupke, pa i na alimentacijske postupke, na odgovarajući način primjenjuju odredbe ZPP-a (nov. čl. 264. ObZ), na mogućnost se donošenja presuda na temelju priznanja i na temelju odricanja u sporovima o uzdržavanju maloljetnog djeteta ili djeteta nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti na odgovarajući način primjenjuju odredbe ZPP-a koje uređuju donošenje odnosnih presuda (čl. 331. ZPP, čl. 331.a ZPP), što znači i odgovarajuće zasade doktrine procesnog prava. Stoga, kada će se u nastavku rada općenito govoriti o presudama na temelju priznanja i na temelju odricanja, vrijedit će i za alimentacijske sporove.

Tako ako tuženik do zaključenja glavne rasprave prizna tužbeni zahtjev, sud će bez daljnjeg raspravljanja donijeti presudu kojom prihvaća tužbeni zahtjev (presuda na temelju priznanja) (čl. 331. st. 1. ZPP). Sud neće donijeti presudu na temelju priznanja kada je udovoljeno potrebnim uvjetima, ako nađe da je riječ o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati (čl. 331. st. 2. ZPP u vezi s čl. 3. st. 3. ZPP). Donošenje presude na temelju priznanja odgodit će se ako je potrebno da se o tim okolnostima prije toga pribave obavijesti (čl. 331. st. 3. ZPP). Priznanje tužbenog zahtjeva, na ročištu ili pismenom podnesku, tuženik može i bez pristanka tužitelja opozvati do donošenja presude (čl. 331. st. 4. ZPP).

Ako se tužitelj do zaključenja glavne rasprave odrekne tužbenog zahtjeva, sud će bez daljnjeg raspravljanja donijeti presudu kojom odbija tužbeni zahtjev (presuda na temelju odricanja) (čl. 331.a st. 1. ZPP). Za odricanje od tužbenog zahtjeva nije potreban pristanak tuženika (čl. 331.a st. 2. ZPP). Sud neće donijeti presudu na temelju odricanja i kada je udovoljeno potrebnim uvjetima ako utvrdi da je riječ o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati (čl. 331.a st. 3. ZPP u vezi s čl. 3. st. 3. ZPP). Donošenje presude na temelju odricanja odgodit će se ako je potrebno da se o tim okolnostima prethodno pribave obavijesti (čl. 331.a st. 4. ZPP). Odricanje od tužbenog zahtjeva, na ročištu ili u pisanom podnesku, tužitelj može i bez pristanka tuženika opozvati do donošenja presude (čl. 331.a st. 5. ZPP).

4.1.1. Pravna priroda priznanja tužbenog zahtjeva, odnosno odricanja od tužbenog zahtjeva

O pravnoj prirodi priznanja (odnosno odricanja od) tužbenog zahtjeva u bivšoj jugoslavenskoj te domaćoj doktrini izdiferencirala su se dva shvaćanja. Prema jednom, njihova je pravna priroda dvostruka. One su istovremeno pravni posao i parnična radnja. Od procesno-sudskog priznanja, pristalice tog shvaćanja, razlikuju privatno-pravno priznanje, koje je jedan pravovaljani ugovor materijalnog prava o utvrđivanju jednog individualiziranog privatnog-pravnog zahtjeva, bilo da postoji, ili se samo

ozbiljno tvrdi da postoji.⁶⁰ U prilog tog shvaćanja iznosi se i mogućnost pobijanja presude na temelju priznanja (i na temelju odricanja) stoga što je izjava o priznanju (i odricanju) dana u bitnoj zabludi ili pod utjecajem prisile ili prijevera (čl. 353. st. 3. ZPP (prij. čl. 342. st. 3. ZPP 56)).⁶¹ Prema drugom su shvaćanju te radnje isključivo procesnopravne prirode. Izjava o priznanju tužbenog zahtjeva, odnosno odricanju od tužbenog zahtjeva je stranačka parnična radnja. Ona nije i građanskopravni posao.⁶²

Prilikom razmatranja pravne prirode priznanja tužbenog zahtjeva, odnosno odricanja od tužbenog zahtjeva treba voditi računa o određenim okolnostima:

(1) pretpostavke su valjanosti parničnih radnji različite od pretpostavaka valjanosti građanskopravnih radnji. Za valjano poduzimanje parničnih radnji stranke moraju imati stranačku (*arg. ex* čl. 77. ZPP, čl. 78. ZPP, čl. 82. ZPP, čl. 354. st. 2. t. 8. ZPP) i parničnu sposobnost (*arg. ex* čl. 79. ZPP, čl. 82. ZPP, čl. 354. st. 2. t. 8. ZPP) (u određenim slučajevima i postulacijsku sposobnost; *arg. ex* nov. čl. 91. a st. 1. ZPP). Nadalje, stranke moraju biti uredno zastupane (*arg. ex* čl. 80. ZPP, čl. 82. ZPP, čl. 354. st. 2. t. 8. ZPP);

(2) parnične radnje, za razliku od građanskopravnih radnji, u pravilu su bezuvjetne te ne mogu biti oročene;⁶³

(3) parnične radnje se ne mogu pobijati tužbom zbog mana u volji (uz izuzetak sudske nagodbe),^{64/65} odnosno neke od njih se mogu posredno pobijati zbog tog razloga, ali pravnim lijekom protiv presuda koje su na njima utemeljene (*arg. ex* čl. 353. st. 3. ZPP);

(4) parnične radnje iznimno izravno proizvode izvanpostupovne (materijalnopravne) učinke, kao u slučaju sudske nagodbe. One u načelu svoje učinke ispoljavaju u postupku. Izvan postupka djeluju tek posredno i to u mjeri u kojoj su pridonijele donošenju odluke određenog sadržaja kojom je postupak okončan

60 Tako ARANĐELOVIĆ, *Građansko procesno pravo*, II. knjiga, Beograd, 1932 – 34., str. 175., pozivajući se na POLLAK, *System des Österreichischen Zivilprozessrechtes*, 1930. – cit. prema MILUTINOVIĆ, *Priznanje tužbenog zahtjeva*, str. 19.

61 Tako KAMHI, *GSP*, str. 67.

62 Tako POZNIĆ, *Građansko procesno pravo*, 7. izdanje, Beograd, 1980. (u daljnjem tekstu: POZNIĆ, *GPP*), str. 155.; TRIVA, DIKA, *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb, 2004. (u daljnjem tekstu: TRIVA-DIKA, *GPPP*), str. 598.

63 Usp. POZNIĆ, *GPP*, str. 157.; UDE, *Civilni pravdni postopek*, Ljubljana, 1988. (u daljnjem tekstu: UDE, *CPP*), str. 150 – 151.; STANKOVIĆ, *Građansko procesno pravo*, Beograd, 1989. (u daljnjem tekstu: STANKOVIĆ, *GPP*), str. 199.; ČALIJA, OMANOVIĆ, *Građansko procesno pravo*, Sarajevo, 2000. (u daljnjem tekstu: ČALIJA-OMANOVIĆ, *GPP*), str. 172.; TRIVA-DIKA, str. 346.; DIKA, *Građansko parnično pravo*; *Parnične radnje*; V. knjiga, Zagreb, 2008. (u daljnjem tekstu: DIKA, *GPP V.*), str. 296.

64 Usp. ČALIJA-OMANOVIĆ, *GPP*, str. 246.; DIKA, *GPP V.*, str. 296.; VS Jugoslavije: Rev-1893/61, *Zbirka sudskih odluka*, knj. VII., sv. 1., Beograd, 1962., br. 46 – cit. prema BAZALA, *ZPP s objašnjenjima i sudskim odlukama*, str. 236.

65 *Ali v. POZNIĆ*, *Građansko procesno pravo*, 3. izdanje, Beograd, 1970., str. 325.; TRIVA-DIKA, *GPPP*, str. 574.

(nesamostalnost stranačkih parničnih radnji);⁶⁶

(5) uz izvanpostupovne učinke, određene radnje mogu imati i značenje materijalnopravno relevantnih činjenica, ako im to značenje pridaju norme materijalnog prava i uz uvjete koje one traže⁶⁷ te

(6) budući da bi određeno ponašanje moglo imati i procesnopravne i materijalnopravne učinke, u doktrini se predlaže da bi pri njegovoj kvalifikaciji kao parnične radnje ili privatnopravnog posla trebalo poći od tipične funkcije toga ponašanja, od toga je li njegov glavni neposredni učinak na području procesnog ili materijalnog prava. Za radnju, za koju se ne bi moglo nedvojbeno odrediti na kojem bi se području očitovao njezin glavni učinak, uzima se da bi je trebalo smatrati postupvnopravnom radnjom ako bi bila poduzeta u postupku, a ako bi bila poduzeta izvan postupka, na nju se ne bi primjenjivalo postupovno pravo.⁶⁸

U tom kontekstu, pođe li se od toga da je neposredan predmet spora pravo na traženje pravozaštitne radnje suda,⁶⁹ treba uzeti da je priznanje tužbenog zahtjeva, odnosno odricanje od tužbenog zahtjeva stranačka parnična radnja kojom tuženik, odnosno tužitelj disponira tim predmetom spora. Te stranačke parnične radnje svoje bi učinke ispoljavale u postupku, a izvan postupka bi djelovale tek posredno i to u mjeri u kojoj bi pridonijele donošenju odluke određenog sadržaja kojom bi se postupak okončao. Međutim, time im se ne odriče eventualno značenje materijalnopravno relevantnih činjenica, ako im to značenje pridaju norme materijalnog prava i uz uvjete koje one traže.⁷⁰

O priznanju tužbenog zahtjeva, odnosno odricanju od tužbenog zahtjeva kao stranačkoj parničnoj radnji v. *infra ad* 4.1.2.

4.1.2. Priznanje tužbenog zahtjeva, odnosno odricanje od tužbenog zahtjeva kao stranačka parnična radnja

Priznanje tužbenog zahtjeva, odnosno odricanje od tužbenog zahtjeva je jednostrana, opoziva, pravozaštitna parnična radnja (njem. *Prozeßrechtshandlung*) tuženika, odnosno tužitelja kojom pred sudom izričito, određeno, bezuvjetno izjavljuje da je tužitelj određeni zahtjev za pružanje pravne zaštite određenog

66 Usp. POZNIĆ, GPP, str. 157.; STANKOVIĆ, GPP, str. 200.; TRIVA-DIKA, GPPP, str. 344.; DIKA, GPP V., str. 296., pozivajući se na ROSENBERG, SCHWAB, GOTTWALD, *Zivilprozessrecht*, 16. izdanje, München, 2004. (u daljnjem tekstu: ROSENBERG-SCHWAB-GOTTWALD, ZPR), str. 396., i FASCHING, *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozessrechts*, 2. izdanje, Wien, 1990. (u daljnjem tekstu: FASCHING, ZPR), str. 394.

67 Tako, npr. odricanje od tužbenog zahtjeva koje bi se izjavilo nakon zaključenja glavne rasprave, postupvnopravno ne bi bilo dopušteno i pravozaštitno bi bilo irelevantno, pa bi podnesak kojim bi ta radnja bila poduzeta trebalo odbaciti. Međutim, izjava o odricanju eventualno bi se mogla materijalnopravno shvatiti i kao odricanje od određenog građanskopravnog ovlaštenja pa bi utoliko mogla biti relevantna u nekom drugom postupku. Tako DIKA, GPP V., str. 332 – 333.

68 Tako DIKA, GPP V., str. 296 – 297., pozivajući se na ROSENBERG-SCHWAB-GOTTWALD, ZPR, str. 395., i FASCHING, ZPR, str. 395.

69 Tako i DIKA, GPP V., str. 11.

70 V., npr., odredbe čl. 203. – 206. Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine, 35/05, 41/08) o otpustu duga.

sadržaja utemeljen odnosno da određeni zahtjev za pružanje pravne zaštite određenog sadržaja koji je istaknut u tužbi ili kasnije tijekom postupka nije osnovan.⁷¹

Tuženik priznanjem tužbenog zahtjeva manifestira svoju volju da se taj zahtjev smatra osnovanim te se suglašava s donošenjem presude određenog sadržaja (*arg. ex čl. 331. st. 1. ZPP*). Odnosno tužitelj odricanjem od tužbenog zahtjeva izražava svoju volju da se taj zahtjev treba smatrati neosnovanim i suglašava se s donošenjem presude kojom će on biti odbijen (*arg. ex čl. 331.a st. 1. ZPP*). Priznanje tužbenog zahtjeva, odnosno odricanje od tužbenog zahtjeva je voljna parnična radnja (njem. *Willenshandlung*) tzv. očitovanje volje (njem. *Willenserklärung*) kojom se izravno (konstitutivno) proizvode određeni postupovnopравни učinci, odnosno stvara novi procesnopравни položaj (njem. *Bewirkungshandlung*).⁷²

U domaćoj doktrini, uključujući i bivšu jugoslavensku, uvriježilo se razlikovanje između neposrednih i posrednih parničnih radnji s obzirom na to proizvodi li stranačka radnja svoj krajnji procesnopравни učinak bez interpoliranja određene sudske aktivnosti, odnosno uz interpoliranje takve aktivnosti. Prema toj klasifikaciji stranačkih radnji priznanje tužbenog zahtjeva, odnosno odricanje od tužbenog zahtjeva bila bi posredna parnična radnja – radnja koja ne bi bila podobna da sama po sebi prouzroči krajnji željeni procesnopравни učinak. Iako su one usmjerene na postizanje određenog učinka, njegovo nastupanje nije nužno. Hoće li taj učinak nastupiti, ovisilo bi o odluci suda.⁷³

Kod priznanja tužbenog zahtjeva kao parnične radnje tuženika je irelevantno je li tužitelj saznao za njezino poduzimanje i je li se s njome suglasio (jednstrana parnična radnja; *arg. ex čl. 331. st. 1. ZPP*) budući da on ne bi imao pravni interes za protivljenje odnosno za traženje nastavka kontradiktornog raspravljanja. To vrijedi i kod odricanja od tužbenog zahtjeva kao parnične radnje tužitelja (čl. 331.a st. 2. ZPP).⁷⁴

71 Usp. POZNIĆ, GPP, str. 157., 270 – 271.; UDE, CPP, str. 150., 239.; STANKOVIĆ, GPP, str. 199., 300., 342.; ČIZMOVIĆ, ĐURIČIN, *Gradansko procesno pravo*, Podgorica, 1997. (u daljnjem tekstu: ČIZMOVIĆ-ĐURIČIN, GPP), str. 159 – 160., 253 – 254.; ČALIJA-OMANOVIĆ, GPP, str. 262.; TRIVA-DIKA, GPPP, str. 346., 348., 493., 597 – 600., 602.; DIKA, GPP V., str. 302 – 303., 311., 322.

72 U njemačkoj i austrijskoj doktrini, polazeći od GOLDSCHMIDTA (Prozeß als Rechtslage, 1923.), uobičajilo se dijeliti parnične radnje na tzv. *Erwirkungshandlungen* i tzv. *Bewirkungshandlungen*, koje bi na hrvatskom bilo moguće eventualno nazvati kao poticajno-pripreme, odnosno konstitutivne. Razlika između tih dviju kategorija radnji polazila bi od njihove funkcije u postupku, ali i sadržaja, pravne prirode i učinaka. Poticajno-pripreme radnje imale bi za cilj navesti sud da donese određenu odluku te mu pribaviti za nju odgovarajuću procesnu građu. Konstitutivne bi radnje, za razliku od poticajno-pripremnih, same po sebi neposredno stvarale novi procesnopравни položaj. One bi konstitutivno djelovale u pravilu unutar određenog postupka, iznimno i izvan njega. Dogmatska relevantnost razlikovanja između, tzv. *Erwirkungshandlungen* i tzv. *Bewirkungshandlungen* vidi se samo u mogućnosti opoziva tih radnji te u posljedicama njihovih nedostataka. DIKA, GPP V., str. 304 – 310., pozivajući se na ROSENBERG-SCHWAB-GOTTWALD, ZPR, str. 399 – 402.

73 Usp. POZNIĆ, GPP, str. 159 – 160.; UDE, CPP, str. 150.; STANKOVIĆ, GPP, str. 200 – 201.; ČIZMOVIĆ-ĐURIČIN, GPP, str. 159 – 160.; ČALIJA-OMANOVIĆ, GPP, str. 173 – 174.; TRIVA-DIKA, GPPP, str. 346 – 347.; DIKA, GPP V., str. 310 – 311.

74 Usp. UDE, CPP, str. 150.; STANKOVIĆ, GPP, str. 342.; ČIZMOVIĆ-ĐURIČIN, GPP, str. 253.; TRIVA-DIKA, GPPP, str. 597., 600.; DIKA, GPP V., str. 311.

Priznanje tužbenog zahtjeva, odnosno odricanje od tužbenog zahtjeva opoziva je parnična radnja. Stranka, koja je radnju poduzela ovlaštena je svojom naknadnom dispozicijom (jednostranom parničnom radnjom) oduzeti procesnopravno značenje već danom priznanju odnosno odricanju od tužbenog zahtjeva (čl. 331. st. 4. ZPP, čl. 331.a st. 5. ZPP; v. *infra ad* 4.2.3.).⁷⁵

U bivšoj jugoslavenskoj te domaćoj doktrini smatralo se da priznanje tužbenog zahtjeva, odnosno odricanje od tužbenog zahtjeva mora biti izričito, određeno i bezuvjetno.⁷⁶

Značenje izraza "priznanje tužbenog zahtjeva" i "odricanje od tužbenog zahtjeva" zakonski je utvrđeno te oni izazivaju pravne posljedice koje se vežu uz izjave u kojima su ti izrazi upotrijebljeni. Međutim, budući da se presuda na temelju priznanja i presuda na temelju odricanja može pobijati zbog mana volje, sud bi o tim manama trebao voditi računa već i prigodno poduzimanja tih dispozicija (*arg. ex* čl. 331. st. 1. ZPP, 331.a st. 1. ZPP, čl. 353. st. 3. ZPP).⁷⁷ Tako, ako bi tužitelj izjavio da se odriče od tužbenog zahtjeva, budući da ta izjava ima svoje određeno zakonsko značenje, sud ne bi bio dužan ispitati nije li on ipak htio povući tužbu osim ako bi postojali ozbiljni indiciji da postoje mane u volji tužitelja. Međutim, ako bi tužitelj samo izjavio da odustaje od tužbe, budući da odustanak od tužbe nije zakonski određen, sud bi trebao razjasniti povlači li tužitelj tužbu ili se odriče od tužbenog zahtjeva.⁷⁸

U odnosu na zahtjev da priznanje tužbenog zahtjeva, odnosno odricanje od tužbenog zahtjeva mora biti bezuvjetno u starijoj se judikaturi pojavilo jedno zanimljivo pitanje – "da li isticanje nekog uvjeta, ograničenja, roka i sl., a koji su praktično bez ikakvog značenja imajući u vidu pozitivno pravo, jer i s takvim uvjetom, ograničenjem, rokom i bez njih sud će isto odlučiti, ukoliko bi donosio kontradiktornu odluku, može učiniti izjavu o priznanju tužbenog zahtjeva nepodobnom da se na temelju nje donese presuda na temelju priznanja?" Konkretno, tuženik u sporu za povećanje uzdržavanja dostavio je sudu podnesak u kojemu je istakao da je "saglasan da na ime svoga doprinosa plaća majci tužilaca po 600 dinara mesečno počev od 1. X. 1973. godine, pa do kraja moga boravka u Etiopiji, s time što bi mi se, po mome definitivnom povratku u Jugoslaviju, ovaj doprinos odredio u skladu sa mojim finansijskim prinadležnostima u to vreme. Molim vas da donesete rešenje u skladu sa mojom gornjom izjavom."⁷⁹

U navedenom slučaju, izneseno je shvaćanje da uvjet koji u pravnom životu praktično nema nikakve važnosti, imajući u vidu konkretno materijalnopravno rješenje, nikako ne dovodi u pitanje bezuvjetnost izjave o priznanju tužbenog

75 Usp. POZNIĆ, GPP, str. 271.; STANKOVIĆ, GPP, str. 300.; ČIZMOVIĆ-ĐURIČIN, GPP, str. 159 – 160.; TRIVA-DIKA, GPPP, str. 348., 598 – 599., 602.; DIKA, GPP V., str. 322.

76 Usp. POZNIĆ, GPP, str. 157., 270.; UDE, CPP, str. 239.; STANKOVIĆ, GPP, str. 199.; ČIZMOVIĆ-ĐURIČIN, GPP, str. 253 – 254.; ČALIJA-OMANOVIĆ, GPP, str. 262.; TRIVA-DIKA, GPPP, str. 346., 493., 597., 600.; DIKA, GPP V., str. 302 – 303.

77 Tako i DIKA, GPP V., str. 299.

78 Tako i DIKA, GPP V., str. 298 – 299.

79 Treći opštinski sud u Beogradu: P-4679/73 – cit. prema MILUTINOVIĆ, Priznanje tužbenog zahtjeva, str. 24.

zahtjeva.⁸⁰ To je shvaćanje upitno:

(1) za poduzimanje parničnih radnji, prosuđivanje njihove valjanosti i djelotvornosti primarno su mjerodavna pravila procesnog prava koja ih uređuju;

(2) parnične radnje treba tumačiti po pravilima procesnog prava koja ih uređuju. Pritom ne bi bilo potrebno utvrđivati "pravu" volju stranaka, već samo to kako bi se određenu izjavu objektivno moralo shvatiti (s aspekta onoga kome je upućena) uzimajući u obzir konkretno zakonsko pravilo, procesnu svrhu te stanje postupka i spisa koji su sudu i protivniku poznati ili bi trebali poznati. Zastupa se, dakle primjena, tzv. objektivizirane teorije očitovanja;⁸¹

(3) u njemačkoj, austrijskoj i domaćoj doktrini, uključujući bivšu jugoslavensku, uvriježilo se shvaćanje da su tzv. izvanpostupovni uvjeti beziznimno nedopušteni. Djelotvornost neke stranačke radnje ne smije se uvjetovati nekim izvanpostupovnim događajem. Takvo bi rješenje ugrožavalo pravnu sigurnost; ono bi dovodilo u pitanje djelotvornost obavljene pravosudne djelatnosti.⁸² Prema gledištu izraženom u austrijskoj doktrini tzv. *Bewirkungshandlungen* (npr. priznanje tužbenog zahtjeva, odricanje od tužbenog zahtjeva)⁸³ mogle bi se samo bezuvjetno poduzimati; njihovo se poduzimanje ne bi moglo uvjetovati ni tzv. unutarpostupovnim uvjetima;⁸⁴

(4) ako bi stranka poduzela radnju uz izvanpostupovni uvjet, sud bi trebao u povodu nje postupiti kao da nije valjana (npr. odbaciti uvjetnu tužbu, nastaviti s kontradiktornim postupkom). Dakle, uvjetno poduzete radnje su bez učinka. U domaćoj je doktrini, također, upozoreno da sud ne bi bio ovlašten uvjetno poduzetu radnju tretirati kao bezuvjetnu.⁸⁵

Uzme li se u obzir izneseno, neprihvatljivo je shvaćanje suda da uvjetno priznanje tužbenog zahtjeva treba tretirati kao bezuvjetno, ako je uvjet, sa stajališta odgovarajuće materijalnopravne norme, praktično, bez ikakve važnosti u pravnom životu.⁸⁶ Ako je priznanje tužbenog zahtjeva dano pod uvjetom, tada će se ono tretirati kao uvjetno, a ne bezuvjetno, neovisno o materijalnopravnoj relevantnosti uvjeta, pa i onda kad bi kontradiktorna presuda, koju bi sud donio, bila istog sadržaja kao da je donio presudu na temelju (bezuvejetnog) priznanja. To stoga što se djelotvornost i valjanost (bez)uvjetnih parničnih radnji prosuđuje prema pravilima procesnog prava, a ne (primarno) prema pravilima materijalnog prava. Ako bi tuženik uvjetno

80 Ibid.

81 O tome v. DIKA, GPP V., str. 299.

82 Usp. POZNIĆ, GPP, str. 157.; STANKOVIĆ, GPP, str. 199.; ČIZMOVIĆ-ĐURIČIN, GPP, str. 253 – 254.; GRBIN, Parnične radnje stranaka, Pravo u gospodarstvu, 38(1999), 6 (u daljnjem tekstu: GRBIN, Parnične radnje), str. 322 – 323.; TRIVA-DIKA, GPPP, str. 346.; DIKA, GPP V., str. 300., pozivajući se na ROSENBERG-SCHWAB-GOTTWALD, ZPR, str. 408., i FASCHING, ZPR, str. 400.

83 V. *supra ad* bilj. 72.

84 Tako DIKA, GPP V., str. 300 – 301., pozivajući se na FASCHING, ZPR, str. 400.

85 Usp. GRBIN, Parnične radnje, str. 322.; DIKA, GPP V., str. 300.

86 U konkretnom slučaju radilo se o odredbi čl. 39. OZORD-a, prema kojoj je nadležan sud mogao po prijedlogu zainteresirane osobe povisiti, sniziti, ukinuti ili izmijeniti način uzdržavanja koji je bio dosuđen pravomoćnom odlukom, ako su se okolnosti na temelju kojih je odluka donesena kasnije izmijenile.

priznao tužbeni zahtjev, sud ne bi bio ovlašten donijeti presudu na temelju priznanja već bi trebao nastaviti s kontradiktornim postupkom. Izneseno vrijedi i za (uvjetno) odricanje od tužbenog zahtjeva.

4.2. Pretpostavke za donošenje presuda na temelju priznanja i na temelju odricanja

4.2.1. Općenito

Da bi se u postupcima o uzdržavanju djece mogla donijeti presuda na temelju priznanja, odnosno na temelju odricanja nužno je da budu ispunjene zakonom propisane pretpostavke, posebno one iz odredaba nov. čl. 270.a st. 1. i 2. ObZ-a, nov. čl. 305.a st. 2. i 3. ObZ-a, čl. 331. ZPP-a i čl. 331.a ZPP-a. Naime, pored postojanja općih pozitivnih, odnosno nepostojanja općih negativnih procesnih pretpostavaka, za donošenje presude na temelju priznanja, odnosno na temelju odricanja u postupcima o uzdržavanju djece potrebno ispuniti i neke posebne pretpostavke.

Posebne procesne pretpostavke za donošenje presuda na temelju priznanja i na temelju odricanja u sporu o uzdržavanju djece, su: (1) izjava o priznanju tužbenog zahtjeva, odnosno odricanju od tužbenog zahtjeva dana od ovlaštene osobe (čl. 331. st. 1. ZPP, čl. 331.a st. 1. ZPP, čl. 81. st. 1. ZPP, čl. 95. ZPP, čl. 96. ZPP; v. *infra ad* 4.2.2.); (2) neopozivanje izjave o priznanju tužbenog zahtjeva, odnosno odricanju od tužbenog zahtjeva (*arg. ex* čl. 331. st. 4. ZPP, čl. 331.a st. 5. ZPP; v. *infra ad* 4.2.3.) i (3) dopuštenost raspolaganja stranaka, tj. da nisu u suprotnosti s prisilnim propisima, pravilima javnog morala te dobrobiti djeteta (čl. 331. st. 2. ZPP, čl. 331.a st. 3. ZPP, čl. 3. st. 3. ZPP; nov. čl. 305.a st. 2. i st. 3. ObZ; v. *infra ad* 4.2.4.).

U doktrini i starijoj judikaturi izneseno je i gledište da je za donošenje presude na temelju priznanja, (odnosno na temelju odricanja) potrebno i ispunjenje jedne materijalnopravne pretpostavka – da osnovanost tužbenog zahtjeva proizlazi iz činjenica navedenih u tužbi.⁸⁷

Priznajući tužbeni zahtjev tuženik priznaje pravilnost konkluzije logičkog silogizma na kojemu je zasnovana tužba. Pritom se tuženik ne izjašnjava o premisama na kojima se temelji konkluzija – ne izjašnjava se o istinitosti činjeničnih navoda tužitelja (*praemissa minor*) ni o pravilnosti izbora i primjene norme materijalnog prava koja bi upućivala na pravilnost konkluzije (*praemissa major*).⁸⁸ Za pretpostaviti je da tuženik priznaje osnovanost konkluzije jer priznaje istinitost i pravilnost premisa na kojima se temelji, no to je irelevantno.⁸⁹ To analogno vrijedi i za odricanje od

87 Usp. MILUTINOVIĆ, Priznanje tužbenog zahtjeva, str. 31 – 32.; STANKOVIĆ, GPP, str. 343.; VSH: Gž-2064/69, Priručnik sudske prakse Vrhovnog suda Hrvatske, 1/1970 – cit. prema MILUTINOVIĆ, Priznanje tužbenog zahtjeva, str. 33.; Viši privredni sud u Beogradu: Gž-1784/72, Zbornik sudske prakse, 9-10/1973 – cit. prema MILUTINOVIĆ, Priznanje tužbenog zahtjeva, str. 33.

88 Ali v. MILUTINOVIĆ, Priznanje tužbenog zahtjeva, str. 29.; ČIZMOVIĆ-ĐURIČIN, GPP, str. 253.

89 Usp. POZNIĆ, GPP, str. 270.; ČALIJA-OMANOVIĆ, GPP, str. 262.; TRIVA-DIKA, GPPP, str. 598., 601.

tužbenog zahtjeva, odnosno priznanje nepravilnosti konkluzije logičkog silogizma na kojemu je zasnovana tužba.

Vezan u načelu priznatim tužbenim zahtjevom, odnosno tužbenim zahtjevom kojega se tužitelj odrekao, sud nije ovlašten ispitivati, ni činjenice, ni pravo na kojima se zasniva zahtjev (*arg. ex* čl. 331. st. 1. ZPP, 331.a st. 1. ZPP). Ovo stajalište, međutim, vrijedi samo uz određene rezerve.

Sud je ovlašten ispitati postojanje općih pozitivnih (*arg. ex* čl. 82. ZPP, čl. 365. st. 2. ZPP u vezi s čl. 354. st. 2. t. 8. ZPP),⁹⁰ odnosno nepostojanje općih negativnih procesnih pretpostavaka za donošenje presude (*arg. ex* čl. 194. st. 4. ZPP, čl. 323. ZPP, čl. 333. st. 2. ZPP, čl. 365. st. 2. ZPP u vezi s čl. 354. st. 2. t. 9. ZPP)⁹¹ i nije li izvršena dispozicija u suprotnosti s prisilnim propisima, pravilima javnog morala te dobrobiti djeteta (*arg. ex* čl. 3. st. 3. ZPP, čl. 331. st. 2. i 3. ZPP, čl. 331.a st. 3. i 4. ZPP; čl. 270.a st. 4. ObZ, čl. 305.a st. 2. i 3. ObZ; v. *infra ad* 4.2.4.). U tim je granicama sud ovlašten ispitati činjeničnu i pravnu osnovu tužbenog zahtjeva te povesti računa o očitim okolnostima da bi priznanje tužbenog zahtjeva, odnosno odricanje od tužbenog zahtjeva moglo biti posljedica mana u volji (*arg. ex* čl. 353. st. 3. ZPP; v. *supra ad* 4.1.2.).

4.2.2. Izjava o priznanju tužbenog zahtjeva, odnosno odricanju od tužbenog zahtjeva dana od ovlaštene osobe

Tužbeni zahtjev može priznati samo tuženik (*arg. ex* čl. 331. st. 1. ZPP), dok se samo tužitelj može odreći od tužbenog zahtjeva (*arg. ex* čl. 331.a st. 1. ZPP). Tuženik, odnosno tužitelj može priznati tužbeni zahtjev, odnosno odreći se od tužbenog zahtjeva osobno ili preko punomoćnika (*arg. ex* čl. 89. ZPP, čl. 92. ZPP, čl. 331. st. 1. ZPP, čl. 331.a st. 1. ZPP).

Ako je stranka izdala odvjetniku punomoć za vođenje postupka (parnična

90 Procesne pretpostavke su okolnosti od čijeg postojanja zavisi dopustivost pokretanja parničnog postupka, raspravljanje u parnici, donošenje meritorne odluke o osnovanosti tužbenog zahtjeva, odlučivanje o pravnim lijekovima te o incidentalnim zahtjevima koji bi se mogli iznijeti tijekom parničnog postupka. Od postojanja procesnih pretpostavaka zavisila bi dopustivost meritornog raspravljanja i, u krajnjoj liniji, meritornog suđenja. Usp. DIKA, Pravo na tužbu, Zagreb, 1987. (u daljnjem tekstu: DIKA, Pravo na tužbu), 310 – 311.; TRIVA-DIKA, GPPP, str. 28. Pozitivne procesne pretpostavke su one bez čijeg postojanja meritorno raspravljanje i, u krajnjoj liniji, meritorno suđenje nije dopušteno.

91 U njemačkoj doktrini pored pojma procesnih pretpostavaka uveden je i pojam "procesnih smetnji" (njem. *Prozeßhindernisse*). To bi bile one od okolnosti od kojih zavisi dopustivost parnice na koje sud pazi samo na prigovor tuženika (npr. zahtjev za polaganje aktorske kaucije). U austrijskoj i domaćoj doktrini izraz procesne smetnje uglavnom se veže uz pojam negativnih procesnih pretpostavaka, dok se procesne smetnje u smislu njemačkog prava kvalificiraju kao relativne procesne pretpostavke, za razliku od apsolutnih na koje sud pazi *ex officio*. DIKA, Pravo na tužbu, str. 312. Negativne procesne pretpostavke su one čije postojanje sprečava meritorno raspravljanje i, u krajnjoj liniji, meritorno suđenje. Za njih ZPP upotrebljava generičku sintagmu "smetnje za vođenje postupka" (npr. čl. 288. st. 3. ZPP).

punomoć),⁹² a nije pobliže odredila ovlaštenja u punomoći, odvjetnik je općenito ovlašten na poduzimanje svih radnji u postupku, pa i na priznanje tužbenog zahtjeva te odricanje od tužbenog zahtjeva (čl. 95. st. 1. t. 1. ZPP). Stranka bi, međutim, mogla u toj punomoći i ograničiti ovlasti odvjetnika. Primjerice, izričitim navođenjem da mu uskraćuje ovlast da prizna tužbeni zahtjev odnosno da se odrekne od tužbenog zahtjeva,⁹³ pa i svesti njegove ovlasti na ovlasti što ih na temelju punomoći za vođenje postupka ima osoba koja nije odvjetnik (negativno nabranje; *arg. ex* čl. 95. st. 1. ZPP).⁹⁴

Na temelju punomoći za vođenje postupka punomoćnik, koji nije odvjetnik, ovlašten je u načelu poduzimati sve radnje u postupku, kao i stranka koju zastupa (*arg. ex* čl. 96. ZPP). Međutim, određene radnje, koje su poimenično navedene, može poduzimati samo ako je na to izrijekom ovlašten (pozitivno nabranje; čl. 96. ZPP). U tom smislu, mora imati izričito ovlaštenje za priznanje tužbenog zahtjeva te za odricanje od tužbenog zahtjeva (čl. 96. ZPP).⁹⁵

Radnje u postupku, što ih punomoćnik poduzima u granicama punomoći, imaju isti pravni učinak kao da ih je poduzela sama stranka (čl. 92. ZPP). Stranka može izmijeniti ili opozvati izjavu svog punomoćnika, bez obzira kakve je prirode ta izjava, dok traje ročište na kojemu je ta izjava dana (čl. 93. st. 1. ZPP). Pritom bi izmjena ili opoziv vezivala sud. Izmijenjena ili opozvana radnja punomoćnika gubila bi svoju procesnu relevantnost. Međutim, ako bi sud već povukao konzenkvencije iz radnje punomoćnika, npr. ako bi na temelju djelomičnog priznanja tužbenog zahtjeva donio djelomičnu presudu (v. *infra ad* 4.5.), prisutna stranka ne bi više mogla opozvati tu radnju (*arg. ex* čl. 331. st. 4. ZPP).⁹⁶

U judikaturni je izraženo mišljenje da "ako je punomoćnik poduzeo neku dispozitivnu radnju na ročištu bez nazočnosti stranke koja mu je dala neograničenu punomoć, stranka takvu izjavu ne može više osnovano, naknadno izmijeniti ili opozvati".⁹⁷ Izneseno shvaćanje je upitno:

(1) u ZPP-u nema odredaba o tomu kakvog je značenja opoziv, odnosno izmjena procesne dispozicije punomoćnika (izuzev priznanja činjenica – čl. 93. st. 2. ZPP) poduzete na ročištu na kojemu stranka nije bila prisutna ili u podnesku;

(2) u smislu citiranog judikata, stranka, čiji bi punomoćnik priznao tužbeni

92 O izrazima punomoć za "vođenje parnice", punomoć za "vođenje postupka" te parnična punomoć v. DIKA, *Građansko parnično pravo*; Stranke, njihovi zastupnici i treći u parničnom postupku; IV. knjiga, Zagreb, 2008. (u daljnjem tekstu: DIKA, GPP IV.), str. 230 – 231.

93 Usp. POZNIĆ, GPP, str. 131.; STANKOVIĆ, GPP, str. 169 – 170.; TRIVA-DIKA, GPPP, str. 335.; DIKA, GPP IV., str. 235.

94 Usp. DIKA, GPP IV., str. 235.

95 "Donošenjem presude na osnovu priznanja datog od punomoćnika koji nije advokat, a bez izričitog ovlaštenja zastupanog, učinjena je bitna povreda odredaba parničnog postupka". VS Bosne i Hercegovine: Pž-408/86, Bilten sudske prakse VS Bosne i Hercegovine, 4/87, 49 – cit. prema ČALIJA-OMANOVIĆ, GPP, str. 155.

96 Usp. TRIVA-DIKA, GPPP, str. 337.; DIKA, GPP IV., str. 245.

97 VS: Gž-2354/77 od 5. listopada 1978. godine – cit. prema CRNIĆ, Stranke, njihovi zakonski zastupnici i punomoćnici u parničnom postupku, *Pravo u gospodarstvu*, vol. 37, 1998., str. 1220.

zahtjev odnosno odrekao se od tužbenog zahtjeva, bila neopravdana u nepovoljnijemu položaju u odnosu na stranku koja bi osobno priznala tužbeni zahtjev, odnosno odrekla se od tužbenog zahtjeva (*arg. ex* čl. 331. st. 4. ZPP, čl. 331.a st. 5. ZPP),⁹⁸

(3) treba uzeti da bi stranka mogla opozvati i ove dispozitivne radnje punomoćnika, ako bi ih mogla opozvati da ih je sama poduzela.⁹⁹ Tako bi stranka mogla opozvati priznanje tužbenog zahtjeva, odnosno odricanje od tužbenog zahtjeva koje bi dao njezin punomoćnik dok sud ne bi donio odgovarajuću presudu na temelju tih dispozicija (*arg. ex* čl. 331. st. 4. ZPP, čl. 331.a st. 5. ZPP).¹⁰⁰ Isto bi vrijedilo i u odnosu na djelomično priznanje tužbenog zahtjeva te djelomično odricanje od tužbenog zahtjeva koja bi dao punomoćnik stranke (v. *infra ad* 4.5.) te

(4) zaključak *ad* 4.2.2.(3) bi proizlazio, također, iz pravila da radnje što ih u postupku poduzima punomoćnik u granicama punomoći imaju "isti" pravni učinak kao da ih je poduzela sama stranka (čl. 92. ZPP).¹⁰¹

Treba uzeti, također, da bi punomoćnik načelno mogao, naknadnim poduzimanjem radnje, pokušati oduzeti pravni učinak radnji koju je sama stranka poduzela (*arg. ex* čl. 92. ZPP).¹⁰² Tako bi punomoćnik mogao opozvati priznanje tužbenog zahtjeva, odnosno odricanje od tužbenog zahtjeva koje bi stranka dala na ročištu na kojem on ne bi bio prisutan ili u podnesku dok sud ne bi donio odgovarajuću presudu na temelju tih dispozicija (*arg. ex* čl. 92. ZPP, čl. 331. st. 4. ZPP, čl. 331.a st. 5. ZPP). To bi vrijedilo i u slučaju u kojem bi na ročištu stranka priznala tužbeni zahtjev, odnosno odrekla se od tužbenog zahtjeva, a punomoćnik pokušao obesnažiti to priznanje, odnosno odricanje, uz uvjet da se prisutna stranka tome ne bi usprotivila (čl. 92. ZPP, čl. 93. st. 1. ZPP).¹⁰³

Stranku koja nema parniče sposobnosti zastupa njezin zakonski zastupnik (čl. 80. st. 1. ZPP). Zakonski je zastupnik u načelu ovlašten u ime stranke poduzimati sve radnje u postupku (*arg. ex* čl. 81. st. 1. ZPP). To je načelno ovlaštenje, međutim, ograničeno: zakonskom je zastupniku za poduzimanje određenih radnji potrebno posebno ovlaštenje nadležnog tijela ako je to propisano drugim propisima (čl. 81. st. 1. ZPP). U tom smislu zakonskom je zastupniku potrebno posebno ovlaštenje za priznanje tužbenog zahtjeva odnosno za odricanje od tužbenog zahtjeva ako je to propisano drugim propisima.¹⁰⁴

Ako bi sud donio presudu na temelju priznanja, odnosno presudu na temelju odricanja, koje je dala neovlaštena osoba, bila bi počinjena apsolutno bitna povreda

98 Usp. STANKOVIĆ, GPP, str. 175.; TRIVA-DIKA, GPPP, str. 337.

99 Usp. POZNIĆ, GPP, str. 133.; STANKOVIĆ, GPP, str. 175.; ČALIJA-OMANOVIĆ, GPP, str. 156.; TRIVA-DIKA, GPPP, str. 337.; DIKA, GPP IV., str. 245.

100 Tako i DIKA, GPP IV., str. 246.

101 Usp. STANKOVIĆ, GPP, str. 174.; DIKA, GPP IV., str. 245.

102 Usp. POZNIĆ, GPP, str. 133.; STANKOVIĆ, GPP, str. 175.; DIKA, GPP IV., str. 246.

103 Usp. DIKA, GPP IV., str. 246.

104 To su propisi obiteljskog prava koji utvrđuju slučajeve u kojima zakonski zastupnik može poduzimati određene radnje koje se tiču osobe, osobnog stanja i zdravlja zastupanog te upravljanja njegovom imovinom samo uz odobrenje nadležnog tijela. V. čl. 184. st. 2. ObZ, čl. 186. st. 1. ObZ, čl. 185. ObZ, nov. čl. 261. st. 2. ObZ.

odredaba parničnog postupka zbog koje bi se presuda mogla pobijati (čl. 354. st. 2. t. 5. ZPP).

4.2.3. Neopozivanje izjave o priznanju tužbenog zahtjeva, odnosno odricanju od tužbenog zahtjeva

Da bi se u sporovima o uzdržavanju djece mogla donijeti presuda na temelju priznanja odnosno na temelju odricanja potrebno je, između ostalog, da priznanje tužbenog zahtjeva odnosno odricanje od tužbenog zahtjeva nije opozvano (*arg. ex* čl. 331. st. 4. ZPP, čl. 331.a st. 5. ObZ).

Opoziv priznanja tužbenog zahtjeva, odnosno odricanja od tužbenog zahtjeva je jednostrana parnična radnja kojom se oduzima procesnopravno značenje već poduzetoj radnji – priznanju, odnosno odricanju od tužbenog zahtjeva (*arg. ex* čl. 331. st. 4. ZPP, čl. 331.a st. 5. ObZ) – pa više nema osnove za donošenje presude na temelju priznanja, odnosno na temelju odricanja, već raspravljanje treba nastaviti radi donošenja kontradiktorne presude (*v. supra ad* 4.1.2.).

Pored stranke, priznanje tužbenog zahtjeva, odnosno odricanje od tužbenog zahtjeva može opozvati i punomoćnik stranke –i kada je stranka osobno priznala tužbeni zahtjev odnosno odrekla se od tuženog zahtjeva, i kada je te dispozicije poduzeo sam punomoćnik (*arg. ex* čl. 92. ZPP). Treba uzeti da punomoćniku, koji nije odvjetnik, ne bi trebalo izričito ovlaštenje za opoziv priznanja tužbenog zahtjeva, odnosno odricanja od tužbenog zahtjeva (*arg. ex* čl. 96. ZPP). O osobama ovlaštenim na opoziv priznanja tužbenog zahtjeva, odnosno odricanja od tužbenog zahtjeva *v. supra ad* 4.2.2.

Tuženik može jednostrano i bez ikakva obrazloženja opozvati priznanje tužbenog zahtjeva, odnosno tužitelj odricanje od tužbenog zahtjeva, usmeno na ročištu ili u podnesku. On to može učiniti sve do donošenja presude (čl. 331. st. 4. ZPP, čl. 331.a st. 5. ZPP). Tu odredbu treba shvatiti tako da je opoziv priznanja tužbenog zahtjeva, odnosno odricanja od tužbenog zahtjeva, ako je priznanje odnosno odricanje dano na glavnoj raspravi, moguć do zaključenja glavne rasprave (*arg. ex* čl. 331. st. 1. ZPP, čl. 331.a st. 1. ZPP).¹⁰⁵ Ako donošenju presude neposredno ne prethodi glavna rasprava (čl. 279. ZPP) ili kada nakon zaključenja rasprave sud odloži odlučivanje (čl. 331. st. 3. ZPP, čl. 331.a st. 4. ZPP), opoziv priznanja tužbenog zahtjeva, odnosno odricanja od tužbenog zahtjeva bio bi moguć do donošenja presude (*arg. ex* čl. 331. st. 4. ZPP, čl. 331.a st. 5. ZPP).¹⁰⁶ Pritom je u doktrini izraženo gledište da bi opoziv priznanja

¹⁰⁵ Tako i TRIVA-DIKA, GPPP, str. 599., 602.

¹⁰⁶ Tako i TRIVA-DIKA, GPPP, str. 599., 602. Prema POZNIĆU, GPP, str. 271., opoziv je priznanja tužbenog zahtjeva danog podneskom moguće sve do donošenja presude, a ako je izjava o priznanju dana usmeno tada samo do zaključenja glavne rasprave. To shvaćanje ispušta iz vida slučaj u kojem je sud nakon zaključenja rasprave odložio donošenje presude na temelju priznanja radi pribavljanja potrebnih obavijesti radi li se o nedopuštenim raspolaganjima stranaka (čl. 331. st. 3. ZPP u vezi s čl. 3. st. 3. ZPP te čl. 305.a st. 2. i 3. ObZ), a priznanje tužbenog zahtjeva je dano usmeno na raspravi. U takvom bi slučaju tuženik, neovisno o tomu što je priznao tužbeni zahtjev usmeno na raspravi, mogao opozvati svoje priznanje sve do donošenja presude (*arg. ex* čl. 331. st. 4. ZPP).

tužbenog zahtjeva, odnosno odricanja od tužbenog zahtjeva trebalo uvažiti samo ako stigne u sud prije nego što sud donese presudu. Dakle, prema tom shvaćanju ne bi se primjenjivala odredba čl. 113. st. 2. ZPP-a prema kojoj se dan predaje pošti, ako je podnesak upućen preko pošte, preporučenom pošiljkom ili telegrafski, smatra danom predaje sudu kojemu je upućen budući da se ne radi o podnesku vezanom za rok.¹⁰⁷ Citiranu odredbu čl. 113. st. 2. ZPP-a trebalo bi tumačiti *in favorem* podnositelja (opozivatelja). U prilog toga bi govorili i razlozi pravne sigurnosti. Stoga se treba uzeti da – ako je podnesak koji sadrži opoziv priznanja tužbenog zahtjeva odnosno odricanja od tužbenog zahtjeva upućen preko pošte preporučenom pošiljkom ili telegrafski – dan predaje pošti smatra danom predaje sudu kojem je upućen (*arg. ex* čl. 113. st. 2. ZPP).

Ako je tuženik opozvao priznanje tužbenog zahtjeva, odnosno tužitelj odricanja od tužbenog zahtjeva, podneskom, moguće su tri situacije:

(1) ako je priznanje, odnosno odricanje opozvano te je sudac za njega saznao prije donošenja presude, opoziv će oduzeti procesnopravno značenje priznanju tužbenog zahtjeva odnosno odricanju od tužbenog zahtjeva. U tom se slučaju presuda na temelju priznanja odnosno na temelju odricanja ne bi mogla donijeti (*arg. ex* čl. 331. st. 4. ZPP, čl. 331. a st. 5. ZPP), a ako bi bila donesena bila bi počinjena apsolutno bitna povreda odredaba parničnog postupka (čl. 354. st. 2. t. 5. ZPP);

(2) ako je priznanje, odnosno odricanje opozvano prije donošenja presude na temelju priznanja, odnosno na temelju odricanja, a sudac je saznao za opoziv tek nakon donošenja iste, mogu se razlikovati dvije situacije:

(2.1.) ako sud još nije vezan uz donesenu presudu na temelju priznanja, odnosno na temelju odricanja,¹⁰⁸ treba uzeti da bi ju mogao opozvati (*arg. ex* čl. 334. st. 1. ZPP).¹⁰⁹ U tom bi slučaju sudac nastavio raspravljanje radi donošenja kontradiktorne presude;

(2.2.) ako je sud već postao vezan uz presudu na temelju priznanja, odnosno na temelju odricanja, on je više ne bi mogao opozvati. Budući da je sudac donio presudu na temelju priznanja, odnosno na temelju odricanja koje je pravovremeno opozvano, počinjena je apsolutno bitna povreda odredaba parničnog postupka (čl. 354. st. 2. t. 5. ZPP) zbog koje bi tuženik, odnosno tužitelj mogla uspješno ulagati žalbu.

107 Tako MILUTINOVIĆ, Priznanje tužbenog zahtjeva, str. 26. U tom smislu i TRIVA-DIKA, GPPP, str. 599., 602.

108 Sud je vezan uz svoju presudu tek od njenog objavljivanja ili, ako je ne objavljuje, od otpravljanja (čl. 334. st. 1. ZPP). Budući da bi se po Ustavu (čl. 119. st. 1. Ustava Republike Hrvatske, Narodne novine, 41/01 – pročišćeni tekst, 55/01 – ispravak; u daljnjem tekstu: URH) te ZPP-u (čl. 335. st. 1. ZPP, čl. 336. st. 1. ZPP) sve (prvostupanjske) presude trebale javno objaviti, sud bi bio vezan uz svoju presudu od njezina otpravljanja samo u slučajevima u kojima bi postupao protivno svojoj dužnosti da je javno objavi.

109 Usp. MILUTINOVIĆ, Priznanje tužbenog zahtjeva, str. 26.; STANKOVIĆ, GPP, str. 337 – 338.; OMANOVIĆ, GPP, str. 255 – 256.; TRIVA-DIKA, GPPP, str. 619.

4.2.4. Dopuštenost raspolaganja stranaka

Specifična je pretpostavka za donošenje presuda na temelju priznanja i na temelju odricanja da se parnica mora voditi o zahtjevima kojima stranke mogu slobodno raspolagati (*arg. ex* čl. 331. st. 2. ZPP, čl. 331.a st. 3. ZPP).

Iz citiranih odredaba čl. 331. st. 2. ZPP-a i čl. 331.a st. 3. ZPP-a te čl. 3. st. 3. ZPP-a, nov. čl. 270.a st. 1. ObZ-a, nov. čl. 305.a st. 2. i 3. ObZ-a proizlazi zaključak da sud ne bi smio uvažiti u načelu inače dopuštena raspolaganja stranaka:

(1) ako bi bila zabranjena određenim strankama, tj. maloljetnom djetetu ili djetetu nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti kao tuženiku u sporu o njegovu uzdržavanju glede priznanja tužbenog zahtjeva, odnosno kao tužitelju glede odricanja od tužbenog zahtjeva (*arg. ex* nov. čl. 207.a st. 1. ObZ);

(2) ako bi po svom konkretnom sadržaju bila objektivno u protivnosti s prisilnim propisima i javnim moralom,¹¹⁰ osobito s prisilnim propisima ObZ-a. Pritom je ovlaštenje suda da kontrolira inače dopuštena raspolaganja stranaka u sporovima o uzdržavanju djece konkretizirano ovlaštenjem i dužnošću suda da kontrolira jesu li ta raspolaganja u skladu s dobrobiti djeteta.¹¹¹ Tako sud ne bi smio donijeti presudu na temelju priznanja u sporu o uzdržavanju, u kojem je tužitelj maloljetno dijete ili dijete nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti, koja bi svojim sadržajem *in concreto* bila protivna Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim odredbama međunarodnih ugovora koji obvezuju Republiku Hrvatsku, prisilnim propisima, javnom moralu ili dobrobiti djeteta, koja bi, npr. utvrđivala obvezu na uzdržavanje djeteta u mjesečnim iznosima manjim od utvrđenih minimalnih novčanih iznosa potrebnih za mjesečno uzdržavanje djeteta (*arg. ex* nov. čl. 232. st. 4. ObZ). U takvom slučaju sud ne bi smio donijeti presudu na temelju priznanja i onda kada je priznanje poduzeto s određenim ciljem, dakle kada ga obilježava određeni subjektivni trenutak (v. *infra ad* 4.2.4.(4));

(3) ako bi objektivno, sama po sebi, neovisno o svom sadržaju i eventualno subjektivnom odnosu stranke prema rezultatu, dovodila do rezultata koji su protivni prisilnim propisima, javnom moralu ili dobrobiti djeteta.¹¹² Ovdje bi spadali i slučajevi

110 Usp. UDE, CPP, str. 242.; ČALIJA-OMANOVIĆ, GPP, str. 53.; TRIVA-DIKA, GPPP, str. 136.; DIKA, GPP V., str. 336.

111 Konvencija o pravima djeteta od 20. studenog 1989. (Narodne novine – Međunarodni ugovori, 12/93) postavila je poseban kriterij za postupanje s djetetom i donošenje odluka u vezi s njim. Riječ je o tzv. najboljem interesu djeteta (eng. *the best interest of the child*). V. čl. 3. Konvencije o pravima djeteta. Odbor za prava djeteta nije do sada, prigodom ocjene pojedinih izvješća država stranaka dao definiciju pojma najbolji interes djeteta niti je predložio kriterije za opću procjenu ili primjenu u pojedinim situacijama. Najbolji interes djeteta ima u Konvenciji o pravima djeteta značenje jednog od općih načela. O tome v. HRABAR, Pravni odnosi roditelja i djece, u: ALINČIĆ, HRABAR, JAKOVAC-LOZIĆ, KORAC, Obiteljsko pravo, Zagreb, 2006., str. 234 – 237. Dobrobit djeteta je sveobuhvatniji i primjereniji pravni izraz od interesa djeteta. Interes djeteta, za razliku od dobrobiti djeteta, je određen subjektivno. Dobrobit djeteta, optimalni status djeteta u odnosu na njega samoga i druge subjekte, određen je objektivno.

112 Usp. ČALIJA-OMANOVIĆ, GPP, str. 53.; TRIVA-DIKA, GPPP, str. 136.; DIKA, GPP V., str. 337.

u kojima se inače dopuštenom dispozicijom izaziva nedopušteni rezultat;

(4) ako bi cilj, s kojim su poduzeta, bio u protivnosti s prisilnim propisima, javnim moralom ili dobrobiti djeteta, dakle ako bi njihova protivnost prisilnim propisima, javnom moralu ili dobrobiti djeteta bila uvjetovana subjektivnim stavom stranke koja raspolaganja poduzima prema rezultatu koji se njima hoće polučiti.¹¹³ V. *supra ad* 4.2.4.(2).

Priznanje tužbenog zahtjeva, odnosno odricanje od tužbenog zahtjeva, je stranačka dispozicija (v. *supra ad* 4.1.1. i 4.1.2.), stoga je sud dužan voditi računa o granicama stranačke dispozicije prema odredbama čl. 3. st. 3. ZPP-a, nov. čl. 207.a st. 1. ObZ-a te nov. čl. 305.a st. 2. i 3. ObZ-a.

Ako bi sud utvrdio da se radi o zahtjevima, kojima stranke ne mogu slobodno raspolagati, jer je očito da su raspolaganja stranaka prema svom sadržaju ili sama po sebi, neovisno o njihovom sadržaju, protivna prisilnim propisima, javnom moralu ili dobrobiti djeteta, ili je cilj s kojim su poduzeta protivan prisilnim propisima, javnom moralu ili dobrobiti djeteta, sud ne bi smio donijeti presudu na temelju priznanja, odnosno na temelju odricanja premda su se ostvarili ostali uvjeti za njezino donošenje, već bi morao nastaviti postupak, te onda presuditi prema rezultatima raspravljanja (*arg. ex* čl. 331. st. 2. ZPP, čl. 331.a st. 3. ZPP). Međutim, ako bi sud posumnjao da se radi o raspolaganju protivnom prisilnim propisima, javnom moralu ili dobrobiti djeteta pa ocijeni da je o toj okolnosti potrebno pribaviti dodatne obavijesti, sud bi mogao odgoditi donošenje presude na temelju priznanja, odnosno na temelju odricanja (*arg. ex* čl. 331. st. 3. ZPP, čl. 331.a st. 4. ZPP; v. *infra ad* 4.4.). O mogućnosti donošenja međupresude te djelomične presude na temelju priznanja v. *infra ad* 4.5.

Ako bi sud svoju odluku utemeljio na određenom nedopuštenom raspolaganju stranaka, radilo bi se o apsolutno bitnoj povredi odredaba parničnog postupka zbog koje bi se mogla uložiti žalba (čl. 354. st. 2. t. 4. i t. 5. ZPP). Ako bi do donošenja odluke došlo uslijed kaznenog djela određenih osoba, moglo bi se tražiti ponavljanje postupka (čl. 421. st. 1. t. 5. i 6. ZPP).

4.3. Donošenje presuda na temelju priznanja i na temelju odricanja

Sud je dužan *ex officio* izreći presudu na temelju priznanja i presudu na temelju odricanja čim se za njihovo donošenje ispune propisane pretpostavke (v. *supra ad* 4.2.). Prijedlog tužitelja za donošenje presude na temelju priznanja, odnosno tuženika za donošenje presude na temelju odricanja nije pretpostavka za donošenje tih presuda (*arg. ex* čl. 331. st. 1. ZPP, čl. 331.a st. 1. ZPP). Tužitelj, odnosno tuženik takav bi prijedlog mogao podnijeti ako sam sud ne bi po službenoj dužnosti donio presudu na temelju priznanja, odnosno na temelju odricanja. Protiv rješenja kojim bi se odbijao prijedlog tužitelja da se donese presuda na temelju priznanja, odnosno tuženika da se donese presuda na temelju odricanja, žalba ne bi bila dopuštena jer bi to rješenje imalo, zapravo, značenje odluke o upravljanju postupkom (*arg. ex* čl. 278. st. 2. ZPP;

113 Usp. ČALIJA-OMANOVIĆ, GPP, str. 53.; TRIVA-DIKA, GPPP, str. 136.; DIKA, GPP V., str. 337.

arg. a simile ex čl. 331.b st. 6. ZPP, čl. 332. st. 6. ZPP), odnosno barem ne bi bila dopuštena posebna žalba (*arg. ex* čl. 311. st. 5. ZPP).

Donošenju presude na temelju priznanja te presude na temelju odricanja ne mora prethoditi glavna rasprava. Te bi se presude mogle donijeti već i u stadiju pripremanja glavne rasprave, pa i u podstadiju prethodnog ispitivanja tužbe,¹¹⁴ ako bi se za to ispunile propisane pretpostavke (čl. 279. ZPP).¹¹⁵

Za objavljivanje i pismenu izradu presude na temelju priznanja, odnosno na temelju odricanja, budući da ObZ te ZPP ne sadrži posebna pravila o tomu, vrijedila bi opća pravila ZPP-a (čl. 335. ZPP,¹¹⁶ čl. 337. ZPP,¹¹⁷ čl. 337.a ZPP). Ako se presuda na temelju priznanja te presuda na temelju odricanja ne bi donosile na ročištu, sud bi bio dužan zakazati posebno ročište radi njihove objave na koje bi se pozivale stranke (*arg. ex* čl. 119. st. 1. URH; čl. 335. st. 1. ZPP, čl. 336.st. 1. ZPP). To bi se ročište trebalo održati u roku od petnaest dana od dana kad bi sazreli uvjeti za njihovo donošenje (*arg. ex* čl. 335. st. 4. ZPP).¹¹⁸

Posebno je predviđeno da se u obrazloženju presude na temelju priznanja te presude na temelju odricanja iznose samo razlozi koji opravdavaju donošenje takvih presuda (čl. 338. st. 5. ZPP).

4.4. Odgoda donošenja presuda na temelju priznanja i na temelju odricanja

Sud bi mogao odgoditi donošenje presude na temelju priznanja i presude na temelju odricanja radi pribavljanja dodatnih obavijesti ako bi posumnjao da se radi o raspolaganju protivnom prisilnim propisima, javnom moralu ili dobrobiti djeteta (*arg. ex* čl. 331. st. 3. ZPP, čl. 331.a st. 4. ZPP; v. *supra ad* 4.2.4.).

114 Ako bi tuženik u podstadiju prethodnog ispitivanja tužbe, saznajući za pokretanje parnice, saopćio sudu da priznaje tužbeni zahtjev, sud bi donio presudu na temelju priznanja (*arg. ex* čl. 279. ZPP). Ako bi se tužitelj u tom stadiju odrekao tužbenog zahtjeva, sud bi donio presudu na temelju odricanja (*arg. ex* čl. 279. ZPP). Tako i TRIVA-DIKA, GPPP, str. 541.

115 U parnicama o uzdržavanju sudi u prvom stupnju sudac pojedinac (čl. 303. ObZ). Stoga se u tim parnicama ne određuje pripremno ročište (*arg. ex* čl. 277. st. 5. ZPP; čl. 303. ObZ) te presudu na temelju priznanja odnosno na temelju odricanja donosi sudac pojedinac, kako u stadiju pripremanja glavne rasprave, tako i u stadiju glavne rasprave.

116 Čl. 335. st. 3. i 4. ZPP-a glasi:

"(3) Presuda se donosi odmah nakon zaključenja glavne rasprave i nju objavljuje sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća.

(4) U složenijim predmetima sud može odgoditi donošenje presude za petnaest dana od dana zaključenja glavne rasprave. U takvu slučaju u istom roku sud će održati ročište na kojem će objaviti presudu. To je ročište sud dužan zakazati na ročištu na kojem je glavna rasprava zaključena. Ročište na kojem se presuda objavljuje održati će se neovisno o tome jesu li stranke o njemu obaviještene, odnosno jesu li pristupile na to ročište."

117 Čl. 337. st. 1. ZPP-a glasi:

"(1) Presuda se mora izraditi i otpremiti u roku od trideset dana od donošenja. Predsjednik suda može na temelju obrazloženog prijedloga suca pojedinca, odnosno predsjednika vijeća dopustiti produženje toga roka za daljnjih trideset dana."

118 Tako i TRIVA-DIKA, GPPP, str. 620.

Odredbe čl. 331. st. 3. ZPP-a i čl. 331.a st. 4. ZPP-a ne određuju postupak u slučaju odgode donošenja presude. Te odredbe ne određuju, također, hoće li sud odrediti rok u kojem treba pribaviti obavijesti; u kojem roku se ima donijeti i izraditi presuda na temelju priznanja te presuda na temelju odricanja kada se njihovo donošenje odgodi radi pribavljanja obavijesti.

Treba uzeti da bi rješenje, kojim bi sud odredio odgodu donošenja presude na temelju priznanja, odnosno na temelju odricanja imalo značenje rješenja o upravljanju postupkom (čl. 278. st. 2. ZPP, čl. 301. ZPP, čl. 311. st. 4. ZPP, čl. 312. – 315. ZPP, čl. 343. st. 3. ZPP). Rok za pribavljanje obavijesti bio bi sudski rok (čl. 111. st. 1. ZPP) te produživ (čl. 111. st. 2. – 4. ZPP). Protiv toga rješenja žalba ne bi bila dopuštena (*arg. ex* čl. 278. st. 2. ZPP). Ako bi obavijesti stigle prije određenog roka, sud bi prije donio odluku. Sud bi trebao donijeti odluku najkasnije u roku od petnaest dana od primitka obavijesti (*arg. ex* čl. 335. st. 4. ZPP), ako ne bi bilo potrebno provesti kakve daljnje radnje u vezi s njima.

Tijekom stanja odgode mogle bi se poduzimati radnje nužne radi ostvarenja svrhe odgode. Tako bi sud, npr., mogao pribaviti potrebne podatke od centra za socijalnu skrb, Ministarstva financija – Porezne uprave, Ministarstva unutarnjih poslova, Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, Financijske agencije i drugih osoba, kojima one raspoložu (*arg. ex* nov. čl. 231. st. 5. ObZ).

Daljnji bi tijek postupka zavisio o obavijestima koje bi sud dobio. Ako bi iz zatraženih obavijesti proizlazilo da se ne radi o nedopuštenim raspolaganjima, sud bi trebao donijeti presudu na temelju priznanja, odnosno na temelju odricanja. Ako bi, pak, iz zatraženih obavijesti proizlazilo da se radi o nedopuštenim raspolaganjima, sud ne bi smio donijeti presudu na temelju priznanja, odnosno na temelju odricanja.

Treba uzeti u obzir da bi sud morao omogućiti strankama izjasniti se o dobivenim obavijestima (*arg. ex* čl. 5. st. 1. ZPP, čl. 7. st. 3. ZPP, čl. 354. st. 2. t. 6. ZPP).

O mogućnosti donošenja međupresude i djelomične presude na temelju priznanja v. *infra ad* 4.5.

4.5. Mogućnost donošenja djelomičnih presuda na temelju priznanja i na temelju odricanja te međupresude

Prema općim pravilima ZPP-a ako su na temelju raspravljanja sazreli za konačnu odluku samo neki od više tužbenih zahtjeva, ili ako je samo dio jednog zahtjeva sazrio za konačnu odluku, sud može u vezi sa sazrelim zahtjevima, odnosno dijelom zahtjeva zaključiti raspravu i donijeti presudu (djelomična presuda).¹¹⁹ Pri ocjeni

¹¹⁹ Djelomična presuda je konačna presuda u odnosu na dio tužbenog zahtjeva odnosno tužbene zahtjeve o kojima se njome odlučuje. Ona je u svakom pogledu samostalna odluka, ne samo u pogledu pravnih lijekova i ovrhe (čl. 329. st. 6. ZPP), pa njezina procesna sudbina nije vezana za sudbinu presuda koje bi se mogle u istoj parnici naknadno donijeti, kao što ni presude koje se budu naknadno donosile ne zavise od prethodno donesene djelomične presude. Usp. POZNIĆ, GPP, str. 269.; STANKOVIĆ, GPP, str. 341.; ČALIJA-OMANOVIĆ, GPP, str. 259.; TRIVA-DIKA, GPPP, str. 591.

hoće li donijeti djelomičnu presudu sud će osobito uzeti u obzir veličinu zahtjeva ili dijela zahtjeva koji je sazio za odluku (čl. 329. st. 1. ZPP). Sud je dužan bez odgode donijeti djelomičnu presudu ako su, na temelju priznanja ili odricanja od više istaknutih zahtjeva samo neki sazreli za konačnu odluku, ili ako je samo dio jednog zahtjeva sazio za takvu odluku (čl. 329. st. 2. ZPP).

Treba uzeti da bi sud morao moći donijeti djelomičnu presudu na temelju priznanja, odnosno djelomičnu presudu na temelju odricanja, u sporovima o uzdržavanju djece:

(1) ako bi tuženik – protivnik maloljetnog djeteta ili djeteta nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti – priznao samo jedan od istaknutih tužbenih zahtjeva¹²⁰ ili samo dio istaknutog tužbenog zahtjeva za uzdržavanje djeteta, odnosno za povećanje uzdržavanja djeteta, sud bi bio dužan, ako bi za to bile ispunjene i ostale propisane pretpostavke (v. *supra ad* 4.2.), bez odgode donijeti djelomičnu presudu na temelju priznanja (*arg. ex*: čl. 329. st. 2. ZPP u vezi s nov. čl. 264. ObZ; nov. čl. 270.a st. 2. ObZ, nov. čl. 305.a st. 2. ObZ).¹²¹ U takvom bi slučaju sud postupao po kriteriju legaliteta te bi djelomičnu presudu na temelju priznanja donosio na vlastitu inicijativu, ili u povodu prijedloga stranke;^{122/123}

(2) ako bi se tužitelj – protivnik maloljetnog djeteta ili djeteta nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti – odrekao samo dijela tužbenog zahtjeva za smanjenje uzdržavanja, sud bi bio dužan, ako bi za to bile ispunjene i ostale propisane pretpostavke (v. *supra ad* 4.2.), bez odgode donijeti djelomičnu presudu na temelju odricanja (*arg. ex*: čl. 329. st. 2. ZPP u vezi s nov. čl. 264. ObZ; nov. čl. 270. a st. 2. ObZ, nov. čl. 305.a st. 3. ObZ). O inicijativi za donošenje djelomične presude v. *supra ad* 4.5.(1);

(3) ako bi tuženik – protivnik maloljetnog djeteta ili djeteta nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti – priznao tužbeni zahtjev za uzdržavanje djeteta, odnosno za povećanje uzdržavanja djeteta, a sud bi našao da bi djetetu trebalo dosuditi uzdržavanje u većem iznosu od zatraženog, sud bi mogao donijeti djelomičnu presudu na temelju priznanja kojom bi prihvatio istaknuti tužbeni zahtjev (*arg. ex*: čl. 329. st. 1. i 2. ZPP, čl. 331. st. 3. ZPP; nov. čl. 231. st. 4. i 5.

120 Tužitelj bi u tužbi mogao kumulirati tužbene zahtjeve – tražiti naknadu za uskraćeno uzdržavanje unatrag od nastanka toga prava pa do podnošenja tužbe i uzdržavanje *pro futuro* (*arg. ex* nov. čl. 209. st. 2. i 3. ObZ; čl. 188. st. 1. ZPP).

121 U tom smislu i VS Jugoslavije: Rev-2032/61, Pravni život, Beograd, 1962. – cit. prema BAZALA, ZPP s objašnjenjima i sudskim odlukama, str. 241. Suprotno VS Vojvodine: Gž-409/57, Glasnik, Novi Sad, 1957., br. 7 – cit. prema BAZALA, ZPP s objašnjenjima i sudskim odlukama, str. 242.

122 Usp. TRIVA-DIKA, GPPP, str. 590.; DIKA, Djelomična i dopunska presuda, Pravo i porezi, br. 6, 2005. (u daljnjem tekstu: DIKA, Djelomična presuda...), str. 5.

123 Protiv rješenja suda o odbijanju prijedloga za donošenje djelomične presude žalba ne bi bila dopuštena jer bi to rješenje imalo zapravo značenje odluke o upravljanju postupkom (*arg. ex* čl. 278. st. 2. ZPP; *arg. a simile ex* čl. 331.b st. 6. ZPP, čl. 332. st. 6. ZPP), odnosno barem ne bi bila dopuštena posebna žalba (*arg. ex* čl. 311. st. 5. ZPP; slično i Okružni sud Split: Gž-1879/91, Pregled sudske prakse, 51/179 – cit. prema TRIVA-DIKA, GPPP, str. 591.). Usp. TRIVA-DIKA, GPPP, str. 591.; DIKA, Djelomična presuda..., str. 5.

ObZ,¹²⁴ nov. čl. 270.a st. 2. i 4. ObZ,¹²⁵ nov. čl. 305.a st. 2. ObZ, nov. čl. 305.d st. 5. ObZ¹²⁶). U tom bi slučaju sud o preostalom iznosu potrebnom za uzdržavanje djeteta odlučio na temelju dobivenih obavijesti i izvedenih dokaza (čl. 331. st. 3. ZPP; nov. čl. 231. st. 4. i 5. ObZ, nov. čl. 270.a st. 4. ObZ). Radi otklanjanja nejasnoća sud bi mogao zakazati i ročište te se konzultirati s centrom za socijalnu skrb (*arg. ex* čl. 278. ObZ). Strankama bi svakako trebalo omogućiti izjasniti se o dobivenim obavijestima i izvedenim dokazima (*arg. ex* čl. 5. st. 1. ZPP, čl. 7. st. 3. ZPP, čl. 354. st. 2. t. 6. ZPP). U kontekstu navedenog trebalo bi razlikovati dvije situacije:

(3.1.) ako bi tuženik priznao tužbeni zahtjev za uzdržavanje djeteta, odnosno za povećanje uzdržavanja djeteta zato što bi mislio da je to sve, tj. potreban iznos za uzdržavanje djeteta, priznanje bi bilo ograničeno, uvjetovano. U takvom slučaju sud ne bi mogao donijeti (djelomičnu) presudu na temelju priznanja. O tomu v. *supra ad* 4.1.2.;

(3.2.) ako bi tuženik priznao tužbeni zahtjev za uzdržavanje djeteta, odnosno za povećanje uzdržavanja djeteta neovisno o navedenom *ad* 4.5.(3.1.), tada bi sud mogao i bio dužan donijeti (djelomičnu) presudu na temelju priznanja uz rezervu provjere treba li djetetu dosuditi veći iznos. U takvom slučaju, ako bi sud našao da bi djetetu trebalo dosuditi uzdržavanje u većem iznosu od zatraženog,¹²⁷ bilo bi oportuno te *in favorem* djeteta da sud donese djelomičnu presudu na temelju priznanja kojom prihvaća tužbeni zahtjev za uzdržavanje, odnosno za povećanje uzdržavanja, a da se u svezi s preostalim iznosa potrebnim za uzdržavanje djeteta pribave dodatne obavijesti i izvedu dokazi (*arg. ex*: čl. 331. st. 2. i 3. ZPP u vezi s čl. 3. st. 3. ZPP te nov. čl. 305.a st. 2. ObZ; nov. čl. 231. st. 4. i 5. ObZ, nov. čl. 270.a st. 4. ObZ, nov. čl. 305.d st. 5. ObZ).

124 Nov. čl. 231. st. 4. i 5. ObZ-a glasi:

"(4) Ako ocijeni da je to potrebno, sud će od osobe koja je dužna uzdržavati zatražiti da dade prokazni popis imovine uz odgovarajuću primjenu odredaba Ovršnog zakona.

(5) Ako ocijeni da je to potrebno, sud može od Ministarstva financija – Porezne uprave, Ministarstva unutarnjih poslova, Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, Financijske agencije i drugih osoba zatražiti podatke s kojima raspolažu uz odgovarajuću primjenu odredaba Ovršnog zakona."

125 Nov. čl. 270.a st. 4. ObZ-a glasi:

"(4) U postupcima iz stavka 1. i 2. ovoga članka (o uzdržavanju maloljetnog djeteta ili djeteta nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti kao tužitelja odnosno tuženika (umetnula S.A.)) sud je ovlašten utvrđivati i činjenice koje stranke nisu iznijele, a može odlučiti da se dokazuju i činjenice koje su stranke priznale u postupku."

126 Nov. čl. 305.d st. 5. ObZ-a glasi:

"(5) U prvostupanjskoj presudi kojom će prihvatiti zahtjev za uzdržavanje sud može odlučiti da žalba protiv te presude u cijelosti ili djelomice ne odgađa ovrhu i u tom slučaju staviti izvan snage rješenje iz stavka 1. ovoga članka (rješenje o privremenoj mjeri kojim nalaže tuženiku da tužitelju plaća određeni iznos na ime uzdržavanja za koji ocijeni da je primjeren (umetnula S.A.)), odnosno može odlučiti da rješenje o privremenoj mjeri ostane na snazi do njezine pravomoćnosti."

127 Takvo bi raspolaganje bilo nedopušteno, neovisno o subjektivnom stavu stranke koja poduzima raspolaganje prema rezultatu, koji se njima hoće polučiti, budući da bi bilo protivno dobiti djeteta (*arg. ex*: čl. 331. st. 2. i 3. ZPP u vezi s čl. 3. st. 3. ZPP te nov. čl. 305.a st. 2. ObZ; v. *supra ad* 4.2.4.).

Moglo bi se, dakle govoriti o dvije vrste djelomičnih presuda na temelju priznanja u alimentacijskim postupcima: (1) o djelomičnoj presudi na temelju priznanja u slučaju kada bi tuženik priznao samo dio tužbenog zahtjeva, odnosno jedan od istaknutih tužbenih zahtjeva (v. *supra ad* 4.5.(1)) te (2) o djelomičnoj presudi na temelju priznanja u slučaju kada bi tuženik priznao cijeli tužbeni zahtjev, ali bi sud držao da bi djetetu trebalo dosuditi veći iznos za uzdržavanje (v. *supra ad* 4.5.(3)).

Treba uzeti, također, da bi sud morao moći donijeti međupresudu na temelju priznanja u sporu o uzdržavanju u kojemu je tužitelj maloljetno dijete ili dijete nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti ako bi tuženik priznao osnovu, a osporio visinu tužbenog zahtjeva (*arg a simile ex*: čl. 330. ZPP; *arg. ex*: nov. čl. 305.a st. 2. ObZ; nov. čl. 231. st. 4. i 5. ObZ, nov. čl. 270.a st. 4. ObZ).^{128/129} U tom bi slučaju sud o iznosu potrebnom za uzdržavanje djeteta odlučio na temelju dobivenih obavijesti i izvedenih dokaza (nov. čl. 231. st. 4. i 5. ObZ, nov. čl. 270. a st. 4. ObZ). Strankama bi svakako trebalo omogućiti da se izjasne o dobivenim obavijestima i izvedenim dokazima (*arg. ex* čl. 5. st. 1. ZPP, čl. 7. st. 3. ZPP, čl. 354. st. 2. t. 6. ZPP).

5. Zaključne napomene

Posljednjim je izmjenama ObZ-a (ZIDObZ 07) uvedena mogućnost donošenja presude na temelju priznanja te presude na temelju odricanja u sporovima o uzdržavanju djece, uz opća kontrolna ovlaštenja suda (nov. čl. 207.a st. 2. ObZ, nov. čl. 305.a st. 2. i 3. ObZ). Trebalo je, naime dosta vremena da se promjeni stav zakonodavca i procesne teorije o apsolutnoj nemogućnosti poduzimanja materijalnih dispozicija u tim postupcima, na što se nastojalo ukazati u ovom tekstu.

Zašto se ne bi moglo dopušteno disponirati? "Filozofija" je novih rješenja u tomu da stranke mogu disponirati (neposrednim) predmetom spora uz nadzor suda. Sud će uvažiti dopuštena raspolaganja stranaka. U prilog novih rješenja govori ubrzanje, pojednostavljenje postupka i time lakše ostvarivanje prava djeteta na uzdržavanje. Tomu bi trebale pridonijeti i odredbe o privremenim mjerama te o mogućoj nesuspendivnosti žalbe (nov. čl. 305.d ObZ). Naime, ZIDObZ 07 uvedena je dužnost da se već u povodu tužbe odrede privremene mjere radi osiguranja prava na uzdržavanje djeteta (nov. čl. 305.d st. 1. ObZ) te da sud već u prvostupanjskoj (dispozitivnoj) presudi odredi da žalba ne zadržava ovrhu,¹³⁰ odnosno da odluči da rješenje o privremenoj mjeri ostaje na snazi do njezine pravomoćnosti (nov. čl. 305.d st. 5. ObZ).

128 Međupresudom sud odlučuje o osnovanosti osnove tužbenog zahtjeva. Ona nije konačna presuda. Način na koje je pitanje osnovanosti osnove tužbenog zahtjeva riješeno u međupresudi vezuje sud pri odlučivanju o osnovanosti tužbenog zahtjeva. Usp. STANKOVIĆ, GPP, str. 341 – 342.; ČALIJA-OMANOVIĆ, GPP, str. 260 – 261.; TRIVA-DIKA, GPPP, str. 597.

129 Sud bi zastao s raspravljanjem o iznosu tužbenog zahtjeva do pravomoćnosti međupresude (čl. 330. st. 2. ZPP).

130 U tom će slučaju sud staviti izvan snage rješenje o privremenoj mjeri radi uzdržavanja (nov. čl. 305.d st. 5. ObZ).

De lege ferenda, trebalo bi dopustiti i djetetu poduzimanje materijalnih dispozicija u postupcima o uzdržavanju, uz opća kontrolna ovlaštenja suda. Moglo bi se i tvrditi da su odredbe ObZ-a o zabrani djetetu da disponira (neposrednim) predmetom spora u funkciji zaštite dobrobiti djeteta (čl. 267. ObZ). Zašto se u postupcima o uzdržavanje djece ne bi moglo općenito disponirati, uz opća kontrolna ovlaštenja suda i prethodnu suglasnost centra za socijalnu skrb, kada je ona potrebna? Ovo shvaćanje polazi od toga da je dijete uredno zastupano u postupku. Usvajanjem takva rješenja postigao bi se pragmatičan kompromis – amortizirao otpor protivnika. U prilog toga govorili bi i razlozi postupnosti. Treba napomenuti da su glede dopuštenosti disponiranja u tim postupcima i same odredbe ObZ-a proturječne. Naime, s jedne strane, maloljetno dijete odnosno dijete, nad kojim roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti ne može priznati tužbeni zahtjev odnosno odreći se od tužbenog zahtjeva (nov. čl. 270.a st. 1. ObZ; *arg. a contrario ex* nov. čl. 305.a st. 2. i 3. ObZ), a, s druge strane, može sklopiti nagodbu pred sudom, koja je također podvrgnuta općim kontrolnim ovlaštenjima suda (nov. čl. 270.a st. 3. ObZ, nov. čl. 305. st. 1. i 2. ObZ). Dobrobit djeteta trebala bi se štititi kroz ovlasti i dužnosti suda, kako u pogledu kontrole dopuštenosti disponiranja, tako i u pogledu urednosti zastupanja djeteta, te centra za socijalnu skrb u pogledu prethodne suglasnosti, kada je ona potrebna, a ne zabranom mogućnosti djetetu disponiranja (neposrednim) predmetom spora u alimentacijskim postupcima.

Trebalo bi, *de lege ferenda*, u vezi s ovim presudama riješiti i pitanja o slanju poziva za prvo ročište, odgodi ročišta, donošenju, objavi, izradi i dostavi presude po uzoru na nova rješenja ObZ-a koja vrijede za kontumacijske presude u tim postupcima (nov. čl. 305.c ObZ).

Summary

DISPOSITIVE JUDGMENTS IN CHILD SUPPORT CASES

The Family Law Amendment Act 2007 established certain serious interventions in prescribing the procedure in child support cases. The amendments, *inter alia*, introduced an option for the courts to deliver dispositive judgments – a judgment based on admission of the claim and judgment based on waiver of the claim in these procedures.

The aim of this article is to analyse the newly introduced option.

First of all, the author addresses the issue of dispositive judgment permissibility within a historical perspective in the period of 1945 till the Family Law Amendment Act 2007. Moreover, a particular attention has been given to solutions proposed for the above mentioned issue pursuant to alimony litigation law in force in Post-Yugoslav countries.

While proposing legal regulations for this institute *de lege lata*, a legal nature of admission of the claim and waiver of the claim has been generally scrutinised as well as presumptions to deliver these dispositive judgments according to the Croatian alimony litigation law currently in force and specificity of their delivering. A special attention has been given to possibility to deliver partial judgments based on admission of the claim and on waiver of the claim and “dispositive” interim judgments.

Specific proposals *de lege ferenda* are presented in the final remarks of this article.

Key words: *dispositive judgments, judgment based on admission of the claim, judgment based on waiver of the claim, child support, alimony procedure;*

Riassunto

**SENTENZE DISPOSITIVE NEI PROCESSI RELATIVI AL
MANTENIMENTO DEI FIGLI**

Con la legge sulle modifiche ed integrazioni della legge sulla famiglia del 2007 sono stati operati interventi di rilievo circa la regolamentazione del procedimento nelle liti aventi ad oggetti il mantenimento dei figli. Con queste modifiche, tra l'altro, è stata introdotta la possibilità di emanare sentenze dispositive – sentenze pronunciate sulla base di ammissioni e sentenze sulla base di rinunce operate nel corso di questi procedimenti.

Lo scopo del lavoro è analizzare tale nuova possibilità.

La questione dell'ammissibilità delle sentenze dispositive nelle controversie alimentari nel presente lavoro viene esaminata in primo luogo in prospettiva storica, prendendo in considerazione il periodo compreso tra il 1945 fino alla legge sulle modifiche ed integrazioni della legge sulla famiglia del 2007. Si analizzano, altresì, le soluzioni offerte alla questione in oggetto nel diritto processuale alimentare dagli altri Paesi post-jugoslavi.

Nell'impostare la disciplina dell'istituto de lege lata si indaga sulla natura giuridica di ammissioni concernenti la domanda e della rinuncia alla medesima; mentre, successivamente, si analizzano i presupposti per la pronuncia di tali sentenze in forza del diritto processuale alimentare vigente nell'ordinamento croato, come pure le peculiarità della loro emanazione; particolare attenzione viene dedicata alla possibilità di pronunciare sentenze parziali sulla base di ammissioni e sulla base di rinunce, così come di sentenze "dispositive" intermedie.

Nella parte conclusiva del lavoro si offrono alcuni suggerimenti de lege ferenda.

Parole chiave: *sentenze dispositive, sentenza sulla base di ammissioni, sentenza sulla base di rinunce, mantenimento dei figli, procedimento alimentare.*